Адыгэ макъ

№ 30 (19544)

2010-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

МЭЗАЕМ и 20

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Хэгъэгум иухъумакIохэм къафэгушIуагъ

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ фэгъэхьыгъэ торжественнэ зэхахьэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармонием тыгъуасэ щыкIуагъ. Хэгъэгу зэошхом, УIэшыгъэ КIуачIэхэм, IофшIэным яветеранхэм, тинахьыжъхэм, мы мэфэкIыр хэзыгъэунэфыкIырэ пстэуми къафэгушIуагъ АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан.

— МэфэкIэу къэблагъэрэм фэшI сыгу къыздеIэу сышъуфэгушIо, — къыIуагъ республикэм ипащэ. — ДзэкIолIхэм къулыкъоу ахьырэм тихэгъэгу сыдигъуи осэшхо щыфашIэу щыт. Урысыем щыпсэурэ унагъо пэпчъ зыгорэущтэу дзэм е флотым епхыгъ, арышъ, мы мэфэкIыр бэмэ агъэлъапIэ. ЛIэшIэгъу пчъагъэхэм къакIоцI тикъэралыгъо чIыпIэ хьылъэ иуцоу, Хэгъэгум ишъхьафитныгъэ къэухъумэгъэн фаеу хъущтыгъэ. ГущыIэ фабэхэр ясIомэ сшIоигъу машIом пэтхэу, зищыIэныгъэ емыблэжьхэу мамыр щыIакIэ тиIэным фэбэнагъэхэм — Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм, тылым Iоф щызышIагъэхэм, нэмыкIхэм. Тэ, зэо ужым къэхъугъэхэм, ахэм шъхьэкIэфэныгъэ афэтшIын, лIыхъужъныгъэу зэрахьагъэр дгъэлъэпIэн фае. Я XX-рэ лIэшIэгъум къэхъугъэ хэгъэ-шIагъэхэм ащыщэу, тикъэралыгъо щыпсэурэ цIыфхэм анахь мэхьанэшхо зэратырэ ТекIоныгъэм и Мафэ мыгъэ я 65-рэу хэдгъэунэфыкIыщт. Ащ фэшI шъхьэкIэфэныгъэ зыфэтшIырэ тиветеранхэм зэкIэми сафэгушIомэ сшIоигъу, ахэм лIыхъужъныгъэу зэрахьагъэр егъашIи тщыгъупшэщтэп. Джащ фэдэу Адыгеим нэмыц-фашист техакIохэр зырафыжьыгъэхэм ия 67-рэ илъэс мы мафэхэм хэдгъэунэфыкIыгъ. Урысыем и УIэшыгъэ КIуачIэхэм гъэхъагъэу ашIыхэрэм Адыгеим идзэкIолIхэм яIахьышIу зэрэхэлъыр къыхэзгъэщымэ сшIоигъу. Тиреспубликэ щыщ нэбгырэ мини 2 фэдизмэ непэ дзэм къулыкъу щахьы. ТикIалэхэм щытхъу хэлъэу япшъэрылъхэр зэрагъэцакIэрэр къаушыхьаты дзэ подразделениехэм къарыкIырэ рэзэныгъэ тхылъхэм япчъагъэ зэрэбэм. БэмышIэу я 7-рэ дзэ базэу Абхъазым щыIэм къулыкъу щызыхьырэм зэIукIэгъу адысиIагъ. Ткъошхэм ямамырныгъэрэ ярэхьатныгъэрэ къэзыухъумэрэ тикIалэхэм гущыIэ дэгъубэ афэсIоныр атефэ. Мэзаем и 23-р хьулъфыгъэхэм ямэфэкI шъыпкъэу алъытэми, бзылъфыгъэ макIэп Хэгъэгу зэошхом текIоныгъэр къыщыдэхыгъэным фэбэнагъэр, непэ ящытхъу арагъаIозэ къулыкъу зыхьыхэрэр. Ахэми сафэгушIомэ сшIоигъу.

МэфэкI Iофтхьабзэм хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий Ивановыр, депутатхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, федеральнэ ыкIи республикэ къулыкъухэм япащэхэр, муниципальнэ образованиехэм, правэухъумэкIо органхэм ялIыкIохэр, нэмыкIхэри.

Республикэм итворческэ коллективхэм къагъэхьазырыгъэ мэфэкI концертымкIэ зэхахьэр лъагъэкIотагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр А. Гусевым къытырихыгъ.

Лъытэнығъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ икъор!

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ фэшI сыпфэгушIо!

Мэзаем и 23-р — дзэ къулыкъур зищыIэныгъэ езыпхыгъэ цIыф лIыбланэхэм, гупытэхэм ямэфэкI.

Мы мафэм Родинэм фэшъыпкъэхэу зикъулыкъу зыхьыхэрэм, Урысыем хэхъоныгъэ ышIыным пае тихэгъэгурэ ащ щыпсэухэрэмрэ яфедэхэр цыхьэшIэгъоу къэзыухъумэхэрэм ящытхъу тэIо.

Псауныгъэ пытэ уиIэнэу, гъэхъагъакIэхэр пшIынэу, къыппэблагъэхэм щыIэкIэ-псэукIэ дэгъу яIэнэу, яIофхэр зэпыфэнэу шъуфэсэIо.

Урысые Федерацием и Президентэу Д. МЕДВЕДЕВ

Лъытэнығъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ икъор!

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ фэшI сыпфэгушIо!

Мы мэфэкIыр урысые дзэкIолIхэм ялIыблэнагъэ итамыгъэу щыт. Ахэм текIоныгъэ шIагъоу ашIыгъэхэр титарихъ кIэн изыIахьых.

Ори къыппэблагъэхэми псауныгъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу шъуиIэнэу, мамырэу шъупсэунэу, ти Хэгъэгу ифедэ пае гъэхъэгъэшхохэр шъушIынэу шъуфэсэIо!

Лъытэныгъэ къыпфэзышIэу, Урысые Федерацием и Президент и Администрацие ипащэу С. НАРЫШКИН

Лъытэнығъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ икъор!

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ фэшI сыпфэгушIо!

Родинэм икъэухъумэн сыдигъуи гражданин пэпчъкIэ пшъэрылъ лъапIэу щытыгъ ыкIи джыри къэнэжьы. Хэгъэгум ищынэгъончъагъэ къэзыухъумэхэрэм, дзэм къулыкъур щызыхьыгъэхэм ыкIи щызыхьынэу щытхэм непэ тафэгушIо.

ЩыIэкIэ-псэукIэ дэгъу, псауныгъэ пытэ уиIэнэу, Iофэу епхьыжьэхэрэм гъэхъагъэхэр ащыпшIынэу сыпфэлъаIо.

Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэIукIэ ФедерациемкIэ и Совет и Тхьаматэу С. МИРОНОВ

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхьэ гъэхъэгъэшхохэр зэрэщыриIэхэм фэшI медалэу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиIорэр

Чеботарев Сергей Валерий ыкъом — я 7-рэ дзэ базэм икомандир фэгъэшъошэгъэнэу.

Законностымрэ правопорядкэмрэ ягъэпытэнкIэ гъэхъагъэхэр зэрашIыгъэхэм фэшI щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Роот Константин Юрий ыкъом — я 7-рэ дзэ базэм икомандир игуадзэ,

ЛIыхэсэ Юсыф Чэсэбый ыкъом — Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ гъогухэм ащыщынэгъончъэнымкIэ и Къэралыгъо инспекцие и ГъэIорышIапIэ ипащэ.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
мэзаем и 19, 2010-рэ илъэс
N 20

Мэзаем и 23-р — Хэгъэгум иухъумакIо и Маф

ХЭГЪЭГУ ЗЭОШХОМ ИВЕТЕРАНХЭУ, ДЗЭКЪУЛЫКЪУШIЭХЭУ ЛЪЫТЭНЫГЪЭ ЗЫФЭТШIЫХЭРЭР! АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ ЩЫПСЭУХЭУ ДГЪЭЛЪАПIЭХЭРЭР!

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ фэшI тыгу къыддеIэу тышъуфэгушIо!

Мы мафэм зэкIэми зэдыхагъэунэфыкIырэ мэфэкIхэм чIыпIэ ин ащеубыты ыкIи УрысыемкIэ ащ мэхьанэшхо иI. Ти Хэгъэгу лIыхъужъныгъэу щызэрахьагъэм щысэ тырахынымкIэ ар тамыгъэу, цыхьэшIэгъоу Родинэм къулыкъур фэзыхьыхэрэм ыкIи ищыкIагъэу зыхъурэм ар къэзыухъумэнэу фэхьазырхэм ямэфэкIэу щыт.

Хэгъэгу зэошхом иветеранхэу тэркIэ лIыхъужъныгъэм, цIыфыгъэшхом, пытагъэм ящысэу щытхэм непэ ящытхъу тэIуатэ.

УIэшыгъэ КIуачIэхэм яветеранхэм, рядовойхэм ыкIи запасым щыIэ офицерхэм, чIыпIэ заохэм ахэлэжьагъэхэм, дзэ къулыкъур зыхьыгъэхэм ыкIи непэ тихэгъэгушхо ищынэгъончъагъэ къэзыгъэгъунэхэрэм тхьашъуегъэпсэу ятэIо.

Лъытэныгъэ зыфэтшIырэ ныбджэгъухэр, IофшIэнми къулыкъуми гъэхъэгъэшхохэр ащышъушIынэу мы мэфэкI шIагъом тышъуфэлъаIо. Шъори къышъупэблагъэхэми псауныгъэ пытэ, щыIэкIэшIу шъуиIэнэу, шъунасыпышIонэу, текIоныгъакIэхэр шъушIынэу шъуфэтэIо!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

Адыгеим и Президент фэгушIуагъ

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ къызыщысыщтым ехъулIэу АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан кIэтхагъ указэу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиIорэ медалыр я 7-рэ Дзэ базэм икомандирэу, полковникэу Сергей Чеботаревым фэгъэшъошэгъэным фэгъэхьыгъэм. Республикэм иапшъэрэ тын ащ зыкIыфагъэшъошагъэр Адыгэ Республикэм ыпашъхьэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщыриIэхэм пай.

ТхьакIущынэ Аслъан Дзэ подразделением икомандир телефонымкIэ зыдэгущыIэм тын лъапIэр къызэрэфагъэшъошагъэм, Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэу къэблагъэрэм афэшI ащ фэгушIуагъ, Республикэу Абхъазым гъэхъагъэ хэлъэу дзэ къулыкъур щихьынэу фэлъэIуагъ. Сергей Чеботаревым иIофшIэн осэшхо къызэрэфишIыгъэм пае республикэм ипащэ зэрэфэразэр къыIуагъ ыкIи я 7-рэ Дзэ базэм идзэкъулыкъушIэхэм яунагъохэу Адыгеим щыпсэухэрэм республикэм ипащэхэм анаIэ зэратырагъэтырэр ренэу зэрэзэхашIэрэр хигъэунэфыкIыгъ.

Шъугу къэдгъэкIыжьын: тапэкIэ дзэ подразделениер Адыгэ Республикэм щыIагъ ыкIи Кутузовым ыцIэкIэ щыт, Жъогъо Плъыжьым яорденхэр къызыфагъэшъошэгъэ я 131-рэ хэушъхьафыкIыгъэ мотострелковэ Краснодар Кубанскэ къэзэкъ бригадэкIэ еджэщтыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-къулыкъу

Премьер-министрэр хэлэжьагъ

Адыгэкъалэ бэмышIэу щыIэгъэ цIыф зэхэхьэшхор Вологодскэ заводэу «СКДМ»-м икъутамэ къалэм къызщызэIуахыгъэр илъэс зэрэхъугъэм ыкIи фэтэр 40-у зэхэтыщт унэ зэтетым ишIын ащ зэрэригъажьэрэм афэгъэхьыгъагъ.

Зэхахьэм Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат хэлэжьагъ. Джащ фэдэу Адыгеим и Парламент и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав, партиеу «Единая Россия» зыфиIорэм иреспубликэ организацие ипащэу Iэщэ Мухьамэд, Мыекъуапэ имэрэу Михаил Черниченкэр, Шэуджэн район администрацием ипащэу Хъуажъ Налбый, республикэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэр зэIукIэм хэлэжьагъэх.

Апэу КъумпIыл Мурат къалэмрэ заводымрэ япащэхэр игъусэхэу заводым ицеххэр къыплъыхьагъэх. Ащ зэIукIэу щызэхащэгъагъэм къыщыгущыIагъ.

ЕтIанэ унэу ашIыщтыр зыщырагъэжьэщт чIыпIэм щызэхащэгъэ зэIукIэм Премьер-министрэр къыщыгущыIагъ. Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан ыцIэкIэ зэхахьэм хэлажьэхэрэм шIуфэс лъапIэ къарихыгъ. Унэу зишIын рагъажьэрэм лъапсэу иIэщтым апэрэ бетоныр езыгъэкIугъэхэм ахэтыгъэх Премьер-министрэр, Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый, нэмыкIхэри.

Зэхахьэр заухым ащ хэлэжьагъэхэм апае республикэмрэ тигъунэгъу краимрэ къарыкIыгъэ артистхэм концертышхо къатыгъ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Зэрифэшъуашэу хагъэунэфыкIыгъ

Адыгеир ыкIи ыкIи ащ хэхьэрэ Тэхъутэмыкъое районыр шъхьафит зашIыжьыгъэхэр илъэс 67-рэ зэрэхъугъэр игъэкIотыгъэу районым щыхагъэунэфыкIыгъ. Заом хэлэжьагъэхэу мэфэкI медальхэр къызыфагъэшъошагъэхэм къыра-хьакIыхэзэ аратыжьыгъэх, ахъщэ шIухьафтынхэр, шIуфэс тхыгъэхэр, къэгъагъэхэр аратыгъэх, афэгушIуагъэх. Мэзаем и 18-м мэфэкIышхо район гупчэм щыкIуагъ, ар къоджэ гъунэм Iут саугъэтхэм адэжь къыщызэIуахыгъ.

Краснодар, Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ, Теуцожь районым къарыкIыгъэ лIыкIохэр ащ хэлэжьагъэх. Мы чIыпIэм къыщыгущыIагъэх район администрацием ипащэу Пщыдатэкъо Ризо, ветеранхэм ярайон совет итхьаматэу Алексей Черник, Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет итхьаматэу Генрих Бартащук, нэмыкIхэри. Тишъхьафитныгъэ къаухъумэзэ фэхыгъэхэм ясаугъэт къэгъагъэхэр кIэралъхьагъэх. Джащ фэдэу мыщ фэдэ Iофтхьабзэхэр къоджэ пчэгуми щыкIуагъэх. Къызэрэугъоигъэ ветеранхэр нэужым шхапIэм щахьэкIагъэх, концерт къафатыгъ, агъэшIуагъэх.

ХЪУЩТ Щэбан.

КЪЭБАРЫКIЭХЭР

Ветеранхэр агъэкIотэжьыгъэх

ЗэIухыгъэ акционер обществэу «Адыггазым» отраслэм илъэсыбэрэ щылэжьэгъэ ветеранхэр мэфэкI шIыкIэкIэ гъэкIотэжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ Iофтхьабзэ джырэблагъэ щызэхащэгъагъ.

ЯIофшIэпIэ чIыпIэхэм аIутхэу гъэхъэгъэшIухэр къагъэлъагъохэзэ илъэсыбэрэ зэрэлэжьагъэхэм ыкIи производствэм яшIогъэшхо къызэрэщагъэкIуагъэм апае ОАО-у «Адыггазым» ыкIи ООО-у «Адыгрегионгазым» ягенеральнэ директорэу Сергей Колесниченкэр ветеранхэу агъэкIотэжьыхэрэм гуфэбэныгъэ хэлъэу зэрафэразэр къариIуагъ.

— ОАО-у «Адыггазым» производствэм текIоныгъэу къыщыдихыгъэхэр шъо шъуитекIоныгъэу зэрэщытыр зыщыдгъэгъупшэ хъущтэп, — къыIуагъ генеральнэ директорым. — Предприятием ихъишъэ шъо шъуинэрылъэгъугъ ыкIи ар шъо шъуиIэшIагъэу щыт. IэпэIэсэныгъэшхо шъухэлъэу ыкIи социальнэ пшъэдэкIыжьэу шъухьырэр икъоу зэхэшъушIыкIызэ, зэпыу фэмыхъоу гъэстынипхъэ шхъуантIэр Адыгеим иIофшIапIэхэм ыкIи щыпсэухэрэм алъыгъэIэсыгъэным чэщи мафи шъуфэлэжьагъ. Акционер обществэм ипащэхэм ыкIи предприятием ипрофком IофшIэным зэхэщакIэу иIэр нахь дэгъоу гъэпсыгъэным пае алъэкI къагъанэрэп. Ветеранхэр предприятием зыщигъэгъупшэхэрэп, загъэпсэфынэу зытIысыжьыхэрэ ужми ренэу мылькү IэпыIэгъу ятэты. Типрофессиональнэ мэфэкI зыщыхэдгъэунэфыкIырэ мафэхэм ахэм апае торжественнэ зэIукIэгъухэр зэхэтэщэх.

Ащ ыуж предприятием игенеральнэ директор къыIотагъ газыр алъыгъэIэсыгъэнымкIэ Адыгеим исистемэ щынэгъончъэу гъэпсыгъэным ыкIи зэпыугъо фэмыхъоу гъэстынипхъэ шхъуантIэр аIэкIэгъэхьэгъэным пае зэхэщэн ыкIи техническэ Iофыгъохэу зэрахьэхэрэр, республикэм ипсэупIэхэм газыр агъэфедэу гъэпсыгъэным фэшI «Газпромым» социальнэ политикэу зэрихьэрэр тиреспубликэ зэрэщагъэцэкIэжьырэ шIыкIэр.

МэфэкI зэхахьэм икIэухым псауныгъэ пытэ яIэнэу, щыIэкIэшIу агъотынэу ветеранхэм Сергей Колесниченкэр къафэлъэIуагъ, шIуфэс тхылъхэр, къэгъэгъэ Iарамхэр ыкIи ахъщэ шIухьафтынхэр къаритыгъэх. Ветеран нэбгыриблым «ОАО-у «Адыггазым» изаслуженнэ ветераныцIэ» афаусыгъ.

МэфэкI Iанэм зырагъэблагъэхэм ветеранхэм гущыIэ фабэхэр къафаIуагъэх ОАО-у «Адыггазым» игенеральнэ директор игуадзэу С. Самониным, специалист ныбжьыкIэхэм ясовет итхьаматэу И. Лагутинам, ПЭУ «Гиагинскрайгазым» идиректорэу Е. Грицевич.

ЯКОВЛЕВ Александр.

«Тхьашъуегъэпсэу» ясэIо

Илъэс 40 фэдизкIэ узэкIэIэбэжьымэ IофшIапIэм сыщыIэу шъобжэу къыстещагъэ хъугъэм къыхэкIыкIэ, слъакъо тэрэзэу сытеуцожьышъущтыгъэп. Илъэсыбэрэ аущтэу Iоф сшIагъэу, сымызекIожьыхэ сыхъугъ. Синасып къыхьи Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым травматологиемкIэ иотделение сычIэфагъ. Протез ащ фэдэм пае зэрэщыIэр, хэбгъэуцон фаеу зэрэщытыр ыкIи нахьышIу зэрэхъущтыр ахэм къысаIуагъ. Джы сигушIуакIэ къэIогъуай. Непэ слъакъо къэсэуфэшъу, дэгъоу сытеуцо, ары пакIошъ, илъэс 70-рэ сыныбжьыми умышIэнэу, сызекIо сыхъугъ.

ЗэкIэмэ апэу травматологием итделение ипащэу ХъутIыжъ Тимур сызэрэфэразэр къасIомэ сшIоигъу. Ащ фэдэу зэкIэ чIэтхэм, врачхэми, медсестрахэми, санитаркэхэми яцIыфыгъэрэ гуфэбэныгъэшхоу ахэлъымрэ апае сафэраз. ХъутIыжъ Тимуррэ Бислъангъур Айдэмыррэ анестезиологэу Марина Шулман ягъусэу операцие ашIыгъ. Ахэм яIэфшIэн хэшIыкI ин фыряIэу, теурыкIуагъэ хэмылъэу зэрагъэцэкIагъэм ишыхьат псынкIэу слъакъо сыкъызэрэтеуцуагъэр.

Коллективым хэтхэм зэкIэми «тхьашъуегъэпсэу» ясIомэ сшIоигъу. Псауныгъэ яIэу, насыпышIохэу щыIэнхэу сафэлъаIо. ХэушъхьафыкIыгъэу хъулъфыгъэу чIэтхэм къэблэгъэрэ ямэфэкI, щылэ мазэм и 23-м, пае сафэгушIо, шIоу щыIэ пстэури къадэхъунэу, непэ зытетхэм фэдэ зэпытынхэу афэсэIо.

НЭХЭЕ Сафыет.

Мыекъуапэ.

МВД-м къеты

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, мэзаем и 8-м къыщегъэжьагъэу и 14-м нэс республикэм бзэджэшIэгъи 169-рэ щызэрахьагъ. Ахэр укIыгъэ Iофэу 1, бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 1, хъункIэн бзэджэшIагъэу 7, тыгъуагъэхэу 42-рэ, экономикэм ылъэныкъокIэ бзэджэшIэгъэ 15, нэмыкIхэри. Адыгеим игъогухэм зы хъугъэ-шIагъэ къатехъухьагъ. Ащ зы нэбгырэ хэкIодагъ, зы нэбгырэм шъобжхэр тещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 41-рэ къаубытыгъ.

2009-рэ илъэсым чъэпыогъум и 5-м Мыекъуапэ щызэрахьэгъэ хъункIэн бзэджэшIагъэр оперативникхэм зэхафын алъэкIыгъ. Мы мафэм къэлэ ипподромым Iоф щызышIэщтыгъэ кIэлэ ныбжьыкIэу къалэу Калугэ щыщым бзэджэшIэ нэбгырищ къекIуалIи, кIуачIэкIэ агъэщынэзэ, ащ ыIыгъыгъэ сотовэ телефонэу «Нокиа» зыфиIорэр тырахи, загъэбылъыжьыгъагъ. Милицием иIофышIэхэм зэрахьэгъэ оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ, бзэджэшIагъэр зезыхьэгъэ нэбгырищыр мэзаем и 10-м къаубытыгъ. Зыр Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэм щыщ, адрэ нэбгыритIур Мыекъуапэ щэпсэу.

Республикэм ичIыпIэхэу анахьыбэу аварие къызыщыхъухэрэм ащыщ поселкэу Инэм пхырыкIырэ автомобиль гъогоу «Краснодар — Новороссийск» зыфиIорэр. Мэзаем и 4-м зигугъу къэтшIыгъэ гъогум къырычъэщтыгъэ машинэу ВАЗ-2104-м илъэс 47-рэ зыныбжь бзылъфыгъэу Краснодар щыщыр риутыгъ. Гукъау нахь мышIэми, шъобж хьылъэу тещагъэхэм апкъ къикIыкIэ, бзылъфыгъэм идунай ыхъожьыгъ, лажьэ зиIэу агъэунэфыгъэр лъэсрыкIор ары.

Мэзаем и 11-м, мафэм, Мыекъопэ районым ит станицэу Абадзехскэм хъункIэн бзэджэшIагъэ щызэрахьагъ. БзэджашIэм кIуачIэр къызыфигъэфедэзэ, мы псэупIэм щыщ бзылъфыгъэу илъэс 49-рэ зыныбжьым сомэ 3500-рэ тырихыгъ. Бзылъфыгъэм охътабэ тыримыгъашIэу чIыпIэ милицием иотделение зыкъыфигъэзагъ. ПравэухъумэкIо органхэм оперативнэ Iофтхьабзэхэр рагъэкIокIыхэзэ, мы бзэджэшIагъэр зезыхьэгъэ кIэлакIэр къаубытыгъ. ЫпэкIэ ар хьапсым чIэсыгъ, поселкэу «Мичуринец» зыфиIорэм щэпсэу.

Хэгъэгу зэошхом иветеранхэу, дзэ къулыкъушIэхэу лъытэныгъэ зыфэсшIыхэрэр!

Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэу къэблагъэрэм пае сыгу къыздеIэу сышъуфэгушIо! Мэзаем и 23-рэр тицIыфхэм ямэфэкI анахь лъапIэхэм ащыщ. Дзэм ыкIи Флотым къулыкъу щызыхьыхэрэм, илъэс зэкIэлъыкIохэм къакIоцI зи Родинэ къэзыухъумагъэхэр ыкIи джырэ лъэхъан зипшъэрылъхэр зыгъэцакIэхэрэр мы мафэм агъэлъапIэх, гущыIэ дэхабэ къафаIо.

Дзэм къулыкъу щызыхьыхэрэр сыдигъуи лIыхъужъныгъэм, шъыпкъагъэм, ныбджэгъуныгъэм ищысэх, къызщыхъугъэхэ чIыпIэр ахэм къаухъумэным фэхьазырых.

Тикъэралыгъо къэухъумэгъэным пае зипсауныгъэрэ зыкIуачIэрэ хэзылъхьэгъэ тидзэкIолIхэм рэзэныгъэ гущыIабэ мы мафэм афаIо. Джырэ уахътэ тикъыблэ гъунапкъэхэр къэзыухъумэрэ дзэкIолIхэм, террористхэм апэшIуекIохэрэм лIыгъэу зэрахьэрэр хэткIи нафэ.

Мы аужырэ илъэсхэм УФ-м и УIэшыгъэ КIуачIэхэм къэралыгъом ынаIэ нахь атыригъэты зэрэхъугъэр, сыд фэдэрэ лъэныкъокIи дзэм къулыкъу щызыхьыхэрэм IэпыIэгъу къызэрафэхъурэр къыхэгъэщыгъэн фае. Ащ ишIуагъэкIэ дзэм имэхьанэ нахь зыкъиIэтыгъ, ащ дакIоу ныбжьыкIэхэу мыщ ищыIэныгъэ гъогу езыпхы зышIоигъохэм ахэхъо.

Ныбджэгъу лъапIэхэр! ПшъэдэкIыжьышхо зыхэлъ Iофэу жъугъэцакIэрэм гъэхъэгъэшIухэр щышIушIынхэу, псауныгъэ пытэ шъуиIэу, мамырэу дунаим шъутетынэу шъуфэсэIо.

Адыгэ Республикэм идзэ комиссарэу А.АВЕРИН.

Унэ ипотекэм тытегущыIэ

ЗЭХЪОКIЫНЫГЪЭХЭР ФЭХЪУГЪЭХ

Хэгъэгум ипащэхэм, экономистхэм, банкирхэм, Iофым хэшIыкI фызиIэхэм къызэраIощтыгъэмкIэ, дунэе финанс кризисэу джыри Урысыер къызыхэмыкIыжьыгъэр США-м къыщежьагъ ыкIи ащ лъапсэ фэхъугъэр ипотекэр ары. Ащ ыпкъ къикIэу тихэгъэгу щызэхэщэгъэ унэ ипотекэ къулыкъур къызэтеуцуагъэу, ащ гугъапIэхэр еппхынхэр имыщыкIэгъэжьэу бэмэ къашIошIынкIи пшIэхэнэп. Ар къыдэтлъытэзэ ыкIи а IофшIэным зэхэщакIэу иIэм зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм защыдгъэгъуазэ тшIоигъоу тиреспубликэ щылэжьэрэ зэIухыгъэ акционер обществэу «Адыгэ ипотекэ агентствэм» ипащэу КIуашъэ Василий джырэблагъэ зыIудгъэкIагъ.

— Дунэе финанс кризисым емылъытыгъэу, — къытфеIуатэ ащ тиапэрэ упчIэ джэуап къыритыжьзэ, — ыпэрэ 2008-рэ илъэсым ебгъэпшэн хъумэ, гъэрекIо ипотекэм тегъэпсыкIыгъэу зычIэсыщтхэр зэрагъэгъотынхэм пае тиреспубликэ щыпсэухэу къытэолIагъэхэр ызыныкъо фэдизкIэ нахьыбэ хъугъэх. АщкIэ зишIуагъэ къэкIуагъэхэм ахэплъытэн плъэкIыщтых унагъохэм сабыеу къарыхъухьэхэрэм зэрахэхъуагъэр ыкIи ащ пае ны мылъкумкIэ сертификатхэр къызэратыгъэхэм зыкъызэрэтфагъэзагъэр, джащ фэдэу дзэ ипотекэм хэуцуагъэхэри нахьыбэу къытэуалIэхэу зэриублагъэр. Дзэ ипотекэм хэуцуагъэхэм апэрапшIэ атын фэе ахъщэм пае сомэ мин 300-м ехъу къэзыхьырэ сертификатхэр къытахьылIэщтыгъэх зычIэсыщт фэтэрхэр къащэфынхэм пае. Нэужым чIыфэу къэнагъэр УФ-м зыкъэухъумэжьыгъэнымкIэ и Министерствэ илъэс пчъагъэу ипотекэр зытелъытагъэм тегъэпсыкIыгъэу ахэм афитыжьыщт. Ыпэрэ 2008-рэ илъэсым тиагентствэ зэкIэмкIи сомэ миллион 315-м телъытэгъэ ипотекэ чIыфэхэр нэбгыри 135-м аритыгъагъэмэ, гъэрекIо ар нэбгыри 181-м нэсыгъ ыкIи чIыфэу сомэ миллион 230-рэ яттыгъ.

— ЫпэкIэ тигъэзет бэрэ игугъу къыщытшIыгъ нахь мышIэми, гъэзетеджэхэм зыщыгъупшэжьыгъэхэр ахэтыхэу къытшIошIышъ, джыри зэ тыгу къэбгъэкIыжьы тшIоигъу унэ ипотекэр зытелъытэгъэн ылъэкIыщт илъэс пчъагъэр ыкIи процент тегъахъохэр зыфэдизхэр.

— Унэ ипотекэм пIалъэу иIэр зы илъэсым къыщыублагъэу 30-м нэсы ыкIи а пIалъэм шIокIын ылъэкIыщтэп. Ау къэIогъэн фае зыныбжь илъэс 65-м шIокIыгъэ гражданхэм ипотекэ чIыфэ зэрятымытырэр. Джащ фэдэу гъэзетеджэхэм анаIэ тырязгъадзэ сшIоигъу ыпэкIэ зэрэщытыгъэм елъытыгъэмэ, 2008-рэ илъэсым ятIонэрэ кIэлъэныкъо къыщыублагъэу ипотекэ чIыфэм пае процент тегъахъохэр къызэреIыхыгъэхэм ыкIи ахэр проценти 9-м къыщыублагъэу 11-м зэрэнэсыхэрэм.

— Адэ, процент тегъахъохэр сыда зы пчъагъэм зыкIытемытхэр ыкIи сыда ар зэлъытыгъэр?

— Процент тегъахъор зыфэдизыщтыр бгъэунэфын хъумэ, лъэныкъуищ къыдэплъытэн фае: илъэс пчъагъэу зытелъытагъэр, чIыфэхэр гъэгъужьыгъэнхэм пае апэрэ ахъщэ Iахьэу цIыфым ытын ылъэкIыщтыр зыфэдизыр ыкIи ипотекэ чIыфэр сомэ пчъагъэу зэрэхъурэр. ТиреспубликэкIэ ыкIи Адыгеим фэдэ регионыбэхэмкIэ ипотекэ чIыфэр сомэ миллиони 4-м шIокIын ылъэкIыщтэп. Ау Москва, Санкт-Петербург, Красноярск, Краснодар зыфэпIощт чIыпIэхэм унэ квадратнэ метрэр нахь лъапIэу зэращыгъэпсыгъэр къыдалъытэзэ, ипотекэ чIыфэу ахэм ащаратырэр нахьыбэу агъэпсыгъ.

— ЗычIэсыщтыр къэзыщэфы зышIоигъоу унэ ипотекэм хэуцуагъэм апэрэ ахъщэ Iахь анахь макIэу ытын фаер сомэ тхьапша?

— Сомэ пчъагъэр зыфэдизыр къэпIон хъумэ, ипшъэкIэ къыщыхэзгъэщыгъэ лъэныкъуищым уакъыпкъырыкIын фае. Арышъ, ар нахь гурыIогъошIу хъущт процентхэм зэхъокIыныгъэу афэхъугъэхэм сакъыщыуцумэ. Нахьыпэм узычIэсынэу къэпщэфырэм уасэу иIэм ипроценти 10 апэрэ Iахьэу птын фэягъэмэ, джы квартирэ къэпщэфын хъумэ ащ ыуасэ ипроцент 30 ыкIи чIылъэ унэ къэпщэфы пшIоигъомэ, ащ ыуасэ ипроцент 40 апэрэ Iахьэу птын фаеу агъэнэфагъ. А шIыкIэм техьэхэ зэхъум телъхьэпIэ заулэ къыпкъырыкIыгъэх. АпэрапшIэ къыдалъытагъ апэрэ ахъщэ Iахьыр зеты ужым цIыфым чIыфэу къытенагъэр нахь макIэ шIыгъэныр ыкIи ар нахь псынкIэу къытыжьын ылъэкIынэу гъэпсыгъэныр. ЯтIонэрэ лъэныкъоу анаIэ зытырадзагъэр зыгорэкIэ цIыфым чIыфэхэр къытыжьынхэ ымылъэкIымэ ыкIи ипотекэм телъытагъэу къыщэфыгъэ унэр къыIахыжьынышъ ащэжьын фаеу хъумэ, квартирэр нахь IугъэкIыгъошIоу зэрэщытыр ыкIи чIылъэ унэм щэфакIохэр нахь макIэу къызэрэкIэупчIэхэрэр ары. Шъыпкъэ, мы Iофыр ренэу а шIыкIэм темытын ылъэкIыщт ыкIи процентхэм зэхъокIыныгъэхэр афашIыжьынхэкIи мэхъу. Ащ тетэу хъун зилъэкIыщтыр унэ щэн-щэфыным епхыгъэ бэдзэршIыпIэм тапэкIэ зэхъокIыныгъэу фэхъущтхэр ары.

— ЧIыфэмкIэ апэрэ ахъщэ Iахьэу цIыфым ытын фаем зэрэхагъэхъуагъэм унэ ипотекэм хэлажьэ зышIоигъохэр нахь макIэ ышIыщтхэу къыпщимыгъэхъун ылъэкIырэп. Хэта ар зифедэр?

— Сэ сшъхьэкIи а еплъыкIэм къыдесэгъаштэ, ау а шIыкIэр зыгъэнэфагъэр тапшъэкIэ щыIэ организациер ары. Сэ сизакъоп, ипотекэм ехьылIэгъэ зэIукIэу зэхащэхэрэм тахэлажьэ зыхъукIэ, регионхэм къарыкIыгъэ пстэуми а еплъыкIэр къаIощтыгъ, гурытымкIэ ар процент 20-м шIомыкIэу гъэпсыгъэныр нахь тэрэзэу алъытэщтыгъ. ТыкъызыхэхьэгъэхэзэIукIэ илъэсым ыгузэгухэм адэжь а Iофым джыри хэплъэжьынхэу къысщэIошIы.

— Ипотекэр къызыфагъэфедэзэ зычIэсыщт унэ къэзыщэфы зышIоигъохэм къаIоу зэхэпхыщт ямэзэ лэжьапкIэ зэрэцIыкIум къыхэкIэу яунэ амалхэр нахьышIу ашIынхэм пае а шIыкIэр къызыфагъэфедэн зэрамылъэкIырэр.

— А еплъыкIэр тэрэз дэдэу слъытэрэп. Ащ тетэу къызышIозыгъэшIын зылъэкIыщтхэр унэ ипотекэм шапхъэу пылъхэм икъоу ащымыгъуазэхэр ары ныIэп. Ахэм зэрагъэнафэрэмкIэ, ежь цIыфым мэзэ лэжьапкIэу къыгъэлъэгъон ылъэкIыщтым имызакъоу, джыри нэбгыритIу гъусэгъэу къызыфишIын фит. Ащ фэдэ цIыфыр ятэу, янэу, ышэу, ышыпхъоу, иIахьылэу зэрэщытын ылъэкIыщтым имызакъоу, хэтырэ цIыфыни ылъэкIыщт. ИщыкIэгъэ закъор илэжьапкIэ зыфэдизыр къыгъэлъагъозэ, ипотекэмкIэ унэр къэзыщэфырэ цIыфым къыддишIырэ зэзэгъыныгъэм къыкIэтхэнхэр ары ныIэп. Сыдэу хъугъэми, чIыфэр къэзытыжьыщтыр унэр къэзыщэфыгъэр ары. ПчъагъэхэмкIэ къэбгъэлъэгъон хъумэ, зимэзэ лэжьапкIэ сомэ мин 26—27-м нэсырэ цIыфым чIыфэу сомэ зы миллион еттын ыкIи а ахъщэм къыхьырэ унэр къыщэфын ылъэкIыщт. ЩыIэныгъэм къызэригъэлъагъорэмкIэ, ащ фэдиз мэзэ лэжьапкIэ къэзыгъэлъэгъон зылъэкIыхэу тиреспубликэкIэ къытэуалIэхэрэр макIэп. Арышъ, апэрэмкIэ къызэрэпщыхьэущтым тетэу Iофыр гукIодыгъо дэдэп. Мы къэсIуагъэм имызакъоу, предприниматель IофшIэным къыкIэкIорэ федэри лэжьапкIэм фэдэу къагъэлъэгъон алъэкIыщт.

— ЦIыфхэм унэ амалэу яIэри, ямэзэ лэжьапкIи зэтекIых. Арышъ, зиунэ амалхэр нахьышIу зышIы зышIоигъохэри ныбжьэу яIэмкIэ зэфэдэнхэ ылъэкIыщтэп. НыбжьымкIэ сыд купым хахьэхэрэр ара нахьыбэу къышъоуалIэхэрэр?

— Гурытым тетэу пштэн хъумэ, зыныбжь илъэс 40-м нэсыгъэхэр ары. А цIыф купыр ары нахьыбэмкIэ унэгъуашIэ ежьагъэхэр ыкIи IофшIэни зиIэхэу лъэкIэу яIэм щыгугъынхэ зылъэкIыхэрэр. ЕтIани, ежьхэм афызэшIокIырэм имызакъоу, тызэресагъэм тетэу ны-тыхэри ялъфыгъэхэр алъэ тырагъэуцонхэм егъэгумэкIых, алъэкIыщтымкIэ адеIэх.

— Дунэе финанс кризисым щыIэныгъэм илъэныкъуабэ къызэлъиигъэхъыягъ, IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ нахьыбэ ышIыгъ. Ипотекэ унэ чIыфэ къаIызыхыгъэхэм ащыщхэри а къиныгъом къыхиубытагъэх ыкIи федэ къазэрэIэкIэмыхьэрэм ыпкъ къикIэу чIыфэхэри атыжьынхэ алъэкIырэп. Шъо ипотекэ чIыфэ зэшъутыгъэхэм игъом ар къатыжьын алъэкIа?

— ГухэкI нахь мышIэми, зэрэхэгъэгоу ащ тетэу щыгъэпсыгъ. Тэри къиныгъохэр тиIэх, зищыIэкIэ амал къыкIичыгъэхэм хабзэм зэригъэнэфагъэм тетэу Iоф адэтэшIэ. Сэ къызэрэсшIошIырэмкIэ, зажэхэрэр къэшIэгъуаеу, амал зиIэхэми чIыфэхэр ипIалъэм къэзымытыжьхэрэр ахэтых. Арэу щытми, цIыфым тхылъэу къытихьылIэхэрэр зэхэтфызэзэ, IофшIэн зимыIэу къэнагъэхэм ыкIи нэмыкI къиныгъо къызыфыкъокIыгъэхэм чIыфэу ательхэр илъэс пIалъэ иIэу реструктуризацие афэтэшIых, ахэм апае чIыфэхэр тэ тэтыжьых. Мыщ дэжьым ыпэкIэ щымыIэгъэ зы IофыгъуакIэ унаIэ теозгъадзэ сшIоигъу. Реструктуризацием къыхеубытэх тэ ипотекэ чIыфэ зэттыгъэхэм ямызакъоу, банкым чIыфэ къыIахи зычIэсыщтхэр къэзыщэфыгъэхэр е унэ зышIыгъэхэр ыкIи чIыфэхэр ипIалъэм ехъулIэу зытыжьын зымылъэкIыхэрэр. Арышъ, ащ фэдэхэми зыкъытфагъэзэн алъэкIыщт, IэпыIэгъу тафэхъущт. Ау къэIогъэн фае процент тегъахъохэмкIэ банкым Iуагъэу дашIыгъагъэр зэмыхъокIыгъэу къызэрэнэжьырэр.

— ИкIэухым тызылъымыIэсыгъэ лъэныкъо горэ къыхэбгъэхъожьы пшIоигъуа?

— КъэIогъэн фае ыпшъэкIэ къызэрэщысIуагъэм фэдэу, зычIэсыхэрэ унэхэр цIыфхэм ягъэгъотыгъэнхэм ехьылIэгъэ программэ зэфэшъхьафхэм, ахэм ащыщых ныбжьыкIэхэм зычIэсыщтхэр ягъэгъотыгъэнхэм ехьылIагъэр, дзэ ипотекэр, нэмыкIхэр, тазэрэхэлажьэрэр. Ори ущыгъуаз аужырэ илъэсхэм къэралыгъо субсидиехэр, ны мылъкури зэрэдыхэтэу, цIыфхэм нахьыбэу къаратыхэу зэрэхъугъэм. Арэу щытми, джы къызнэсыгъэм мылъкоу яIэмкIэ зэкIолIэщтхэр, ипотекэр зэрэлажьэрэр зымышIэхэрэр щыIэх. Ащ ыпкъ къикIэу, къэралыгъо субсидиехэр игъом аIэ къырамыгъэхьагъэу ыкIи ащ епхыгъэ отчетхэри хэбзэ органхэм игъом атынхэ амылъэкIэу къыхэкIы. Арышъ, къэсэIо тызэрэщыIэр, тызэрэлажьэрэр, унэ ипотекэр зыгъэфедэ зышIоигъохэм къытэкIолIэнхэ зэралъэкIыщтыр.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Сурэтым итыр: **КIуашъэ Василий.**

ВАНКУВЕР ИЗЕКIУАКIЭ ШЪАЧЭ РЫГЪОЗЭН ШЪУIУА?

Хэдзынхэр сикIасэхэп. Сыд фэдэрэ хэдзынхэри, чIыпIэ, шъачэ хэдзынхэри. КIэухэу ахэм афэхъущтхэр пэшIорыгъэшъэу къэпшIэнэу зэрэщытхэр, сэ сымэкъэ закъо политическэ кIуачIэхэу хэдзынхэм ахэлажьэхэрэм мэхьанэшхо зэращыримыIэри арэп Iофыр зыфэгъэхьыгъэр. Хэдзынхэм апэкIэ тикъэлэ-курорт Iоф горэхэр къыщежьэх, щэбыжъуатэх, а Iофхэр хэдзынхэм занкIэу афэгъэхьыгъэхэу щымытхэм фэдэх, ау ... зэтIуазэхэм анахьи нахь апэблагъэх хэдзынхэм. Ар щыIэныгъэм бэрэ щыушэтыгъэ Iофэу щыт: хэдзынхэр къызыблагъэхэкIэ, курорт къалэм щыпсэухэрэр Шъачэ итарихъ, иблэкIыгъэ фэкIэщыгъо мэхъух. Ар хэта зифедэр, хэта зищыкIагъэр?

Мызэгъэгуми мы темэм тынэмысыгъэми хъущтыгъэ, ау Iофыгъо щыI: Шъачэ хэдзынхэм афэкIо — гъэтхэпэ мазэм мыщ къэлэ зэIукIэм идепутатыщтхэр щыхадзыщтых — ошIэдэмышIэу Ванкувер Олимпиадэ джэгунхэу щыIэхэм атефагъэх а хэдзынхэр. Сыда ахэр зэрызэхьылIагъэхэр? — шъукъэупчIэнкIи мэхъу. ЗанкIэу, пIопэн хъумэ, зэхьылIагъэхэп. Канадцэхэм олимпийскэ эстафетэр урысые Шъачэ къыратыжьы, зэрэдунаеу ахэм рагъэлъэгъугъ уитарихъ уфэсакъэу, шъхьэкIафэ фэпшIэу упсэуным, спортым игухэлъышIухэр дунаим щягъэшIэгъэным цIыф лъэпкъ ыкIи дин зэмылIэужыгъохэр зэкъогъэуцогъэнхэмкIэ мэхьанэшхо зэриIэр, ащ къыделъытэх планетэм испорт зэнэкъокъу шъхьаIэхэр зыщыкIорэ чIыналъэм чIыпIэрыс лъэпкъым ищыIэкIэ-псэукIэ, икультурэ, идуховнэ кIэн.

Джащ фэдагъ Ванкувер, ащ ыпэкIэ Лиллехаммер, Солт-Лейк-Сити, Сидней Олимпиадэхэр зэращыкIуагъэр. Тэ тадэжь сыд фэдэу щыхъущта?

Индейцэхэм ятарихъ щыщ

Индейцэ лIакъохэу лилуат, маскиэм, скэмиш ыкIи цлейлваутус зыфиIохэрэр зыщыпсэущтыгъэ чIыналъэр ары къалэу Ванкувер зыщагъэуцугъагъэр. Непэ а хэкум Британская Колумбия раIо. Я 19-рэ лIэшIэгъум а чIыналъэм хъугъэ-шIагъэу къыщыхъугъагъэхэр угу къагъэкIыжьы Урысые пачъыхьэм Темыр Кавказым ицIыф лъэпкъхэр заокIэ зэриштэгъагъэхэр. Англием индейцэхэм ячIыгу ыштэ зэхъум цIыфхэм ашъхьасыгъэп, цIыф «Iэлхэр» IашэкIэ къебгъэуцолIэнхэ фаеу ылъытэщтыгъэ, чIыпIэрыс лъэпкъхэм жъалымыгъэшхо адызэрихьагъ, лъэпкъыбэу илъэс мин пчъагъэм а чIыналъэм исыгъэхэр зэтырикIагъэх, лъэпкъ зэфэшъхьафхэм ащыщ куп цIыкIухэр ары къэнэжьыгъэхэр.

Канадэ хабзэр щызыIыгъхэм ашъхьэ къихьахэрэп якъэралыгъо ыцIэ индейскэ гущыIэм къызэрэтекIыгъэр, зэо-мэшIошхокIэ чIыналъэр зэраштагъэм кIэух дэйхэр къызэритыгъэхэр. УIагъэхэу чIыпIэрыс лъэпкъхэм атыращагъэхэр зэращагъэгъупшэщтым, зэряшIужьыщтхэм пылъых. А лIакъохэм къатекIыгъэхэм IэпыIэгъушIу афэхъух. Акъыл зыхэлъ къэралыгъо политикэу зэрахьэрэм а пстэур къыделъытэ. «ЛIыхъужъхэу» индейцэхэр зэтезыукIагъэхэм мыжъосынхэр афагъэуцухэрэп, пIон хъумэ, ахэми «Лазаревхэр», «Зассхэр», «Ермоловхэр» яIэхэми, географическэ чIыпIацIэхэр агъэкIодхэрэп, лъэпкъгъэкIод заоу (геноцид) арашIылIэгъагъэр цIыфхэм ащагъэгъупшэным пылъхэп. Къэралыгъом хъугъэ-шIагъэу чIыналъэм щыхъугъэхэм шъыпкъагъэу ахэлъыр ыушъэфырэп. Джары тарихъыр зылъэпсэ темэм Канадэ идеологическэ зэутэкIыныгъэ къызыкIыщимыхьырэр. Ащ ишIуагъэкIэ хабзэм чIыдэлъф лъэпкъхэм яIэпыIэгъу къызфегъэфедэ.

Адыгэ тарихъым еплъыкIэу фыряIэр

Урысыем тарихъым екIолIакIэу щыфыряIэр нэмыкI шъыпкъ. Тэ адрэхэм тафэдэп. Президентым иуказкIэ джырэблагъэ къэралыгъо комиссиеу зэхащагъэм шъхьэу иIэр гъэшIэгъоны, уегупшысагъэкIи ащ фэдэ къыпфэгъотынэп: «Комиссия по противодействию попыткам фальсификации истории в ущерб интересам России». Ащ къибгъэкIын плъэкIыщт тарихъыр зэрэщымытым тетэу къэптымэ Урысыем ифедэ хъунэу.

Олимпиадэу Шъачэ щыкIощтым бэ рыгущыIэрэр. Шъыпкъэ, ащ къэралыгъо мэхьанэ иI, сыда пIомэ Iофышхо дэд Олимпиадэ зэхэпщэныр. Спорт псэолъэшхохэм яшIын, социальнэ инфраструктурэм игъэпсын мафэ къэси тегущыIэх, мылъкушхо пэIуагъэхьащт, идеологическэ машинэм къызэтемыуцоу Iоф ешIэ.

ГъэрекIо информационнэ агентствэхэм макъэ къагъэIугъагъ дунэе кинопроект джадэ — серии 8 хъурэ художественнэ фильмэу «Марьянэ» тырахынэу зызэрагъэхьазырырэмкIэ. Мы илъэсым игъатхэ ащ фежьэнхэу арыгъэ, ау фильмэм исюжет къызэрыкIоу щытэп, Урыс-Кавказ заом илъэхъан къыгъэлъагъорэр, урыс пшъашъэу Марьянэрэ къэзэкъ атаманымрэ шIу зэрэлъэгъух. Адыгэ зэолI мин пчъагъэр къэзэкъ зэолI купым теошъ зэхагъэтакъо, ащ дэжьым къэзэкъ атаманыри, Марьяни хэкIуадэх. ЕтIанэ Олимпиадэр зыщыкIорэ Шъачэ илъэсишъэрэ шъэныкъорэкIэ узэкIэIэбэжьымэ, зэутэкIыныгъэу щыIагъэм хэлэжьагъэхэм къатекIыгъэ къэзэкъхэмрэ адыгэхэмрэ зэIуупIагъэх... Фильмэм исценарий дебгъэштэнэу щытэп. Краснодар краимрэ Адыгеимрэ ащыпсэурэ адыгэхэм адагъэп ащ фэдэ фильмэ къыдагъэкIынэу. АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу КIэрмыт Мухьдинэ Краснодар щыщ депутатхэм агуригъэIуагъ ащ фэдэ кинофильмэм зэрар нэмыкI къызэримыхьыщтыр, тхьамыкIэгъошхоу, лIыхъужъыныгъэшхоу адыгэхэм къызхагъэфагъэр зэрэчIигъэбылъхьэрэр, тарихъым ишъыпкъапIэ зэрэзэблихъурэр.

Сыдми, фильмэм итехын къызэтырагъэуцуагъ, темэр зэфашIыжьыгъ, ау...

Джыри зы щысэ. «ХьакIэхэр зикIэсэ Шъачэ». Ащ фэдэ цIэ зиIэ скульптурнэ экспозицие шъэджашъэм ишIын къалэм щыфежьагъэх. Ар Адлер щагъэуцун ямурад. Проектым иавторхэм ягухэлъкIэ Урысыем икурорт шъхьаIэ, 2014-рэ илъэсым щыIэщт Олимпиадэм истолицэ хьакIэхэмкIэ нэгуихыгъэу зэрэщытыр къагъэлъэгъон фае къэзэкъ бзылъфыгъэм, адыгэ кIалэм ыкIи ермэл кIалэм ясурэтхэмкIэ. ГурыIогъуаеу щыт экспозицием гупшысэу хэлъыр, къалэм иIэшъхьэтетхэми, Шъачэ илъэпкъ культурнэ гупчэхэм янахьыбэми хъунэу аштэгъэхагъ. Къалэм иадыгэ общественность ащкIэ адыригъэштагъэп.

— Эскизэу слъэгъугъэм сызэкIигъэкъагъ, сшъхьэ лъыр дырыригъэфыягъ, — ыIуагъ шапсыгъэхэм яобщественнэ парламент итхьаматэу КIакIыхъу Мэджыдэ. — Художественнэ композицием игупчэ къэзэкъ бзылъфыгъэм исурэт ит, ащ лагъэу ыIыгъым шхын зэмылIэужыгъохэр илъых, ащ исэмэгубгъукIэ ермэл хъулъфыгъэр щыт, иджабгъу лъэныкъокIэ бзылъфыгъэ ныбжьыкIэ щыт, кIэпхын кIэко дэдэ щыгъ, гущыкIэу гъэпсыгъэ. Сэ къызэрэсаIуагъэмкIэ, ар адыгэ бзылъфыгъэ ныбжьыкI. КъушъхьэчIэс бзылъфыгъэм иобраз нэпэтехэу къызэрагъэлъэгъуагъэм дедгъэштэныр къекIухэрэп, тилъэпкъ зэхашIэ еушIои, тэ адыгэхэми, тикультури шъхьакIо къязыхыхэрэм афэддэщтэп.

Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм иIэшъхьэтетхэм кIыхьэ-лыхьэ зырамыгъэшIэу къалэм ипащэхэм письмэ афагъэхьыгъ, а Iофыгъом зэрэдырамыгъаштэрэр, ар зэрэемыкIур письмэм къыщыраIотыкIыгъ. Ащ ыуж адыгэхэм къагъэлъэгъогъэ щыкIэгъэшхохэу эскизым иIэхэм къеуцолIагъэх, гъэтэрэзыжьынхэр фашIыщтых, адыгэ пшъашъэм лъэпкъ шъуашэ «щалъэщт», — ащ адыгэ тхыпхъэхэр иIэщтых. АIуагъэр зэрагъэцэкIэжьырэм общественнэ организациер лъыплъэщт.

Джыри зы IофыгъуакI. Шъачэ къыщыдэкIырэ гъэзетэу «Черноморская здравница» зыфиIорэм джырэблагъэ «А. Сергеев» ыIоу зыкIэтхэгъэ письмэ къыхиутыгъагъ. Ар къызтегущыIэрэр къалэм нахьыпэкIэ фэдэу тарихъ гупчэу «Александрия» къыщызэIухыжьыгъэныр ары. Пачъыхьэ дзэхэм 1838-рэ илъэсым десантэу убых чIыналъэм къыщырагъэтIысыкIыгъагъэм джарэущтэу еджэгъагъэх. Пачъыхьэгъум Темыр Кавказым щызэрихьэгъэ «Iоф шIагъохэр» егъашIэми ащымыгъупшэжьынэу комплекс псау щыгъэпсыгъэныр ары. БэшIагъэ а гухэлъыр зыдаIыгъэу зыпсэухэрэр. АпэрэмкIэ, проектым иавторхэм угу ябгъэнэу щытэп къалэм итарихъ къэлэдэсхэмрэ хьакIэхэмрэ ягъэшIэгъэным фэгъэхьыгъэу а Iофхэр зэрахьэхэмэ, ау авторхэм ягухэлъ дебгъэштэнэу щытэп, адыгэхэм ятарихъ лъы лъэуж къыхэзынэгъэ укIэкIо-хъункIакIохэм яскульптурэхэр постаментым тебгъэуцонхэр тилъэпкъыкIэ емыкIушху, шъхьакIо. ЕтIани письмэм иавтор къыкIегъэтхъы: «Шъачэ инэпкъ къыщитIысыкIыгъэгъэ апэрэ десантникхэм ацIэхэр дышъэпсыкIэ тетхэгъэнхэ фае».

Письмэу зигугъу къэтшIырэм апэрэу къыхэфэ урыс солдатхэмрэ офицерхэмрэ ягъусэу къушъхьэчIэсхэм алъэкъуацIэхэри тарихъым къызэрэхэнэжьынхэу постаментым тетхэгъэнхэу. ЗичIыгу къэзыухъумэхэзэ заом лIыхъужъэу щыфэхыгъэ адыгэхэм апэу ар яфэшъошэ дэд. «Угугъэ хъущт джащ фэдэ гупчэ загъэпсыкIэ культурнэ-просветительскэ гухэлъхэм афэлэжьэнэу, Шъачэ иэкскурсионнэ объект шъхьаIэ хъунэу, — етхы А. Сергеевым, — ащ нэмыкIэу, сэ сызэреплъырэмкIэ, ащ фэдэ гупчэр урысхэу мы чIыгум я XIX-рэ лIэшIэгъум гухэлъ гъэнэфагъэ яIэу къихьэгъагъэхэм къатекIыжьыгъэхэмрэ адыгэхэу зичIыгужъ зышъхьамысыжьхэу фэзэуагъэхэмрэ язэшIужьыпIэзэгурыIопIэ чIыпIэу хъун ылъэкIыщт. ЛъэныкъуитIуми тарихъым къыхэнэгъэ цIыф цIэрыIохэм ацIэхэр зытет мыжъосынхэр афэбгъэуцуныр атефэ».

Арэу щытми, сыгу зэпэуцужь зыхэлъ гупшысэхэр щызэутэкIых. Гурэ-псэрэкIэ пшIошъ бгъэхъунэу уфаеми Iофыр къезыхьыжьагъэм гухэлъышIухэр зыдиIыгъыгъэу — лъэпкъ пэпчъ ежь иунэе шIэжь тарихъ иI, къыкIэхъухьэрэ лIэужхэм апае а шIэжьыр къыгъэнэжьыным иконституционнэ фитыныгъи иI, ау акъылым къыIорэр фэшъхьаф. Мыщ фэдэ Iофыгъо инхэм, лъэпкъхэмкIэ мэхьанэшхо зиIэхэм атегущыIэхэу, ау мэхьанэ гори зимыIэ псевдонимхэм закъозыгъэбылъхьэхэрэм цыхьэшхо афэсшIырэп. «Къалэм иобщественность, зэкIэ Шъачэ щыпсэухэрэр мэгугъэх мыщ фэдэ унашъор (зигугъу къышIырэр тарихъ бульварыр гъэпсыгъэныр ары — **Н.А.**) мы охътэ благъэм агъэцэкIэнэу, — къэлэдэсхэм, джащ фэдэу хыIушъом кIэлъырыс адыгэ-шапсыгъэ мин пчъагъэу зятэжъхэр джа «десантникхэм» агъэкIодыгъэхэр, зиусхьанэу Сергеевым ымакъэ ыгъэлъэшызэ къеIо. Хэта ар? Хэта ащ фитыныгъэ езытыгъэр мощ фэдэ пшъэдэкIыжь ин зыхэлъ Iофыгъом игъэцэкIэн изакъоу кIэуцонэу?

«Александрием» игъэпсын ыкIи къалэу Шъачэ тарихъ мэхьанэ зиIэ игупчэ археологхэм щатIыным пэIухьащт мылъкур къызэрагъотыщтым щэч хэлъэп, ащкIэ унэшъо пыухыкIыгъэ къалэм иIэшъхьэтетхэм аштэгъах,

письмэм къызэрэщиIорэмкIэ. Хэта къэзыIощтыр: гухэлъэу зыфашIыжьыгъэр зэрэрахъухьагъэм, проектым къызэрэщиIорэм тетэу зэрамыхъокIэу агъэцэкIэщта, хьауми ушъхьагъу горэхэр къаугупшысызэ, хъарджхэм ясметэ къыщагъэкIэщта? Ащ фэдэ Iофхэм тарихьылIэу къыхэкIыгъ. **Лъэпкъ культурэхэм япсышIопэ гупчэ илъэс 15-м ехъужьыгъэу мыжъоу щагъэтIылъыгъагъэр зэрэщылъ, а чIыпIэм Урыс-Кавказ заом хэкIодагъэхэм саугъэт щафагъэуцунэу рахъухьэгъагъ. Ау казнэм ахъщэ иIэп, адэ адмиралэу Лазаревым (адыгэхэр зэтезыукIагъэм) ибюст зэрагъэцэкIэжьыщт мылъкур псынкIэу къагъотыгъагъи!** ИлъэситIукIэ узэкIэIэбэжьымэ, къуаджэу ШэхэкIэишхо Урыс-Кавказ заом адыгэу щыфэхыгъэхэм мыжъосынэу ащыфагъэуцугъэм игугъуи ипшыси къашIырэп. Амылъэгъурэм фэдэу зашIы...

— Олимпиадэм изэхэщэнкIэ, унашъохэр, анахьэу культурэм фэгъэхьыгъэхэр, штэгъэнхэмкIэ чIыдэлъф цIыф лъэпкъхэм мэхьанэшхо яI, — къариIуагъ Ванкувер и Олимпиадэ изэхэщэкIо комитет игъэцэкIэкIо вице-президентэу Дэйв Кооб урысые журналистхэм къазыдэгущыIэм.

— ЧIыдэлъф лъэпкъхэм уасэ афэшIыгъэныр, ахэр тигъусэхэу сыд фэдэ Iофыгъохэри зэдэдгъэцэкIэныр Олимпиадэр зэхатщэ зэхъуми, ар егъэкIокIыгъэным илъэхъани тэркIэ IофгъэзэпIэ шъхьаIэу щыт, —къыкIигъэтхъыгъ оргкомитетым игъэцэкIэкIо директорэу Джон Ферлонг.

Индейцэхэм якультурэ ыкIи яфольклор ащыщ Iахьхэр Олимпиадэм изэхэщакIохэм къызфагъэфедэгъэ къодыеп, ахэр Джэгунхэм языфэгъэхьазырыгъуи хагъэхьагъэх. Спорт псэуалъэхэм яшIын зырагъажьэм Ванкувер ичIыдэлъф цIыфхэм а псэуалъэхэм ягъэпсын гъунэ лъафыгъ, экологием яягъэ рамыгъэкIыным анаIэ тырагъэтыгъ. «ЛIэкъуиплIым язэкъошныгъ» зыфиIорэ организацием зэхащэгъагъ. Ащ пшъэрылъ шъхьаIэу иIагъэр индейцэ лIакъохэу лилуат, маскиэм, скэмиш, цлейл-ваутус зыфиIохэрэм яшIоигъоныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, ятарихърэ якультурэрэ нэмыкIхэм ягъэшIэгъэныр ары.

Ванкувер игупчэ шъыпкъэ культурэмкIэ гупчэшхо щызэтыраутыгъ, ащ индейцэхэм якультурэ, яIэшIагъэхэр къыщагъэлъагъох. Олимпиадэр къызэIуахы зэхъуми, зэфашIыжьы зэхъуми индейцэхэм ямузыкэ, якъашъохэр, ямифологие, ядин хабзэхэм атехыгъэ пычыгъохэр къагъэлъагъох. Индейцэ нэбгырэ 300-м ехъу, илъэс 19 — 29-рэ зыныбжьхэр, пкIэ гори хэмытэу зэнэкъокъухэм яплъыщтых.

Художницэу Корин Хант, илъэпкъыкIэ индианк, олимпийскэ медальхэм ягъэкIэрэкIэнкIэ зэнэкъокъум щатекIуагъ.

Олимпиадэм пстэумкIи медаль 600-м ехъу атлетхэм ащаратыщт. Ванкувер щыпсэухэмрэ ащ ихьакIэхэмрэ мы мафэхэм амал яI къыкIэлъыкIорэ Олимпиадэ Фыжьым икъэлэ шъхьаIэ зыфагъэнэIосэнэу. «Урыс унэм», ар олимпийскэ къуаджэм дэт, Шъачэ иблэкIыгъэ уахътэрэ инепэрэ щыIакIэрэ уащызыгъэгъозэрэ экспозициешхо къыщагъэлъагъо. **Спортым илIыкIо купышхо нэмыкIэу Канадэ кIуагъэх Урысыем щыцIэрыIо артистхэр, культурэм иIофышIэшхохэр, эстрадэм «ижъогъо» цIэрыIохэр, джащ фэдэу фольклор коллектив пчъагъэ. Ахэм ащыщ Пшызэ шъолъыр икъэзэкъ хор. Краснодар краим ичIыдэлъф лъэпкъэу адыгэхэм, ащ ичIыналъэ 2014-рэ илъэсым и Олимп джэгунхэр щыIэщтых, арэу щытми, спортышхом имэфэкI адыгэхэм ащыщ зы нэбгырэ агъэкIуагъэп. Сыд ащ къепIолIэн?**

НЫБЭ Андзор.

«Адыгэ макъэм» исобкорэу ПсышIопэ районым щыI.

2010-рэ илъэсыр кIэлэегъаджэм и Илъэс

НЫБЖЬЫКIЭХЭМ ЯПIУН ЫГУРЭ ЫПСЭРЭ ХЕЛЪХЬЭХ

Хъуаджэкъо Гощнагъо илъэс щэкIым къехъугъэу кIэлэегъэджэ сэнэхьатым фэшъыпкъэу рэлажьэ. 1980-рэ илъэсым ащ Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ институтым IэкIыб къэралыгъуабзэхэмкIэ ифакультет къыухыгъ. Поселкэу Краснооктябрьскэм дэт гурыт еджапIэу N 2-м кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэм иапэрэ лъэбэкъухэр щыригъэжьагъэх ыкIи илъэс 15-рэ мы еджапIэм кIэлэеджакIохэр нэмыцыбзэмрэ французыбзэмрэкIэ щыригъэджагъэх. Ащ ыуж 1996-рэ илъэсым къыщыублагъэу непэрэ мафэм нэс искусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжым Iоф щешIэ, нэмыцыбзэмрэ французыбзэмрэ студентхэм арегъашIэ ыкIи гъэсэныгъэ-пIуныгъэ IофхэмкIэ колледжым ипащэ игуадз. Пшъэрылъ мыпсынкIэу Гощнагъо колледжым щыриIэхэр къин къыщымыхъоу егъэцакIэх.

Непэрэ обществэм къыхэхъухьэгъэ ныбжьыкIэхэм яшIошIхэм уасэ афэпшIын, ежьхэми уасэ къызыфябгъэшIын фай. Сабыим удэлэжьэн зыхъукIэ, ащ ипсихологие, идуховнэ байныгъэ ущыгъозэн, ныбжьыкIэм хэлъ IэпэIэсэныгъэм икъызэIухын Iоф дэпшIэн фае. НыбжьыкIэм цыхьэ къызыфемыгъэшIэу, ишIошIхэр къыдэмылъытэхэмэ, пIуныгъэ Iофыр лъыкIотэщтэп. Ежь ныбжьыкIэр ары гулъытэныгъэми, гупшысэ зэфэшъхьафхэми уакъыфэзыгъэущырэр. ПIуныгъэм имызакъоу ежь ипредметкIи IэпэIэсэныгъэшхо хэлъ. 2002-рэ илъэсым Германием къикIи Адыгеим IэкIыб къэралыгъуабзэхэр зэрэщызэрагъашIэрэм еплъынхэу цIыф куп къэкIогъагъ, ахэм Гощнагъо иIофшIакIэ уасэ къыфашIыгъ ыкIи Гете-Институтым истипендие къыфагъэшъуаши къалэу Берлин семинарэу щызэхащэрэм хэлэжьэнэу рагъэблэгъагъ. Семинарыр Гощнагъо лъэшэу ыгу рихьыгъ, IофшIэным щыбгъэфедэн плъэкIыщт материалэу къызыдихьыгъэр джы къызынэсыгъэм иурокхэм ащегъэфедэ. БлэкIыгъэ илъэсми къалэу Саратов семинарэу щыIагъэм хэлэжьагъ, тхьамэфитIум къыкIоцI IэкIыб къэралыгъуабзэхэм язэгъэшIэнкIэ методикэ зэфэшъхьафхэм защигъэгъозагъ. КIэлэегъаджэр шъхьахырэп, зэнэкъокъухэм, семинархэм, грантхэм ахэлажьэ.

Нэмыцыбзэмрэ французыбзэмрэ Гощнагъо хэшIыкIышхо зэрафыриIэм ишыхьат Iоф зыщишIэрэ кабинетым итеплъэ. Илъэс пчъагъэм къыкIоцI материалэу ыугъоигъэр, студентхэм агъэхьазырыгъэ рефератхэр, еджакIохэр зэрыт сурэтхэр бэу кабинетым чIэлъых. Методическэ IэпыIэгъу зэфэшъхьафхэр, кIэу къежьэрэ пстэури ащ инэплъэгъу ригъэкIырэп, ахэр къызIэкIегъахьэх, егъэфедэх.

ПIуныгъэ-гъэсэныгъэмкIэ пшъэрылъэу Гощнагъо колледжым щыриIэри дэгъоу егъэцакIэ. Икабинет ренэу щыжъот, студентхэр къетэкъокIыгъэхэу зэхащэщт Iофтхьабзэхэм арэгущыIэх. Планхэу, сценариехэу зэхигъэуцохэрэм студентхэр ащегъэгъуазэх, ежьхэм яшIошIхэри къарегъаIох.

— Студентхэм сахэтэу садэгущыIэным сэ сшъхьэкIэ гухэхъошхо хэсэгъуатэ, ахэм къарыу къысаты. Джыдэдэм ныбжьыкIэхэр хьисап уравнением ебгъэпшэнхэ плъэкIыщтых, нэбгырэ пэпчъ екIолIэкIэ гъэнэфагъэ къыфэбгъотыныр, удэгущыIэныр, узэхишIыкIыныр, зызэхебгъэшIыкIыныр Iоф псынкIэп, ау уиIофшIэн шIу плъэгъоу, угу етыгъэ зыхъукIэ, Iоф къин пстэури зэхапшIэрэп. Сабыйхэм илъэс пчъагъэ хъугъэшъ сахэт, ащ фэдизым ахэм лъэш дэдэу сясагъ, каникул хъоу бэрэ зысымылъэгъухэкIэ, чIэнэгъэшхо горэ зиIэм фэдэ сэхъу, — еIо Гощнагъо.

Ар шъыпкъэ, студентхэмрэ Гощнагъорэ гуфэбэныгъэ азыфагу илъэу нэшIо-гушIоу, дахэу зэдэгущыIэх.

— Ежь студентхэм шIу алъэгъурэ Iофтхьэбзэ пчъагъэ колледжым щызэхэтэщэ, — еIо Гощнагъо, — шэны тфэхъугъэу «Праздник первокурсника», «Праздник последнего звонка», зэнэкъокъоу «Мисс весна» зыфиIохэрэм ягуапэу ныбжьыкIэхэр ахэлажьэх. «Мисс весна» зыфиIорэ зэнэкъокъур зэкIэ тистудентхэм шIу алъэгъу, гъэ къэс хэлэжьэщтхэри, гухахъо хэзыгъотэщтхэри нахьыбэ мэхъух. Илъэсэу икIыгъэм «Мисс веснар» зэрэхэдгъэунэфыкIыгъэр бэмэ агу къинэжьынэу сэлъытэ. Студентхэм яшIошIхэр къыдэтлъытэхэзэ, мэфэкIыр зэхэтэщэ. Илъэсэу икIыгъэм Тхьабысым Умарэ къызыхъугъэр илъэс 80 зэрэхъурэм ипэгъокIэу тематическэ класснэ сыхьатхэр зэхэтщагъэх, композиторышхом ыцIэ колледжым зэрихьырэм къыхэкIэу ихэгъэгу шIуагъэу къыфихьыгъэр, IэшIагъэу иIэхэр еджакIохэм зэрэзэхядгъэшIыкIыщтхэм ыуж тит.

Тиколледж Iоф щызышIагъэу Лъэцэрыкъо Кимэ фэгъэхьыгъэ класснэ сыхьат бэмышIэу колледжым щызэхэтщагъ. Кимэ илъэс пчъагъэрэ тиеджапIэ Iутыгъ, IэпэIэсэныгъэу хэлъыр студентхэм зэраIэкIигъэхьащтым ар ренэу пылъыгъ, ащ фэдэ цIыф шIагъохэр еджапIэм зэрэщылэжьагъэхэр, адыгэ культурэм яIахьышIу зэрэхашIыхьагъэр едгъэджэрэ студентхэм ядгъэшIэным тыпылъ.

Илъэсэу къихьагъэм апэрэу «Лъэпкъхэм яфестиваль» тиеджапIэ щызэхэтщэнэу гухэлъ тиI. ЦIыф лъэпкъ зэфэшъхьафэу тиеджапIэ чIэсхэм якультурэ, яшэн-хабзэхэр къыраIотыкIынхэу, къырагъэлъэгъукIынэу амал яIэщт. Гухэлъэу тиIэхэм колледжым иIэшъхьэтетэу Цундышк Нурыет сыдигъокIи къадырегъаштэ, IэпыIэгъу къытфэхъу, тиIоф нахь къызэригъэпсынкIэщтым ыуж ит.

Гощнагъо иIофшIэн къырыгущыIэ зэпытыгъэкIи езэщырэп, илъэс щэкIым нэсыгъэу хьалэлэу иIофшIэн зэригъэцакIэрэм гъэхъагъэхэр къымытыгъэхэу щытэп, 2007-рэ илъэсым «Народнэ гъэсэныгъэмкIэ АР-м изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэ цIэ лъапIэр къыфагъэшъошагъ. Непэрэ мафэм Гощнагъо иIофхэри, игупшысэхэри ныбжьыкIэхэм япхыгъэх. Iофэу ышIэрэм имызакъоу Гощнагъо наукэм пылъынэуи уахътэ хегъуатэ, АКъУ-м педагогикэмкIэ икафедрэ исоискатель, научнэ IофшIэнэу ытхырэри зыфэгъэхьыгъэр ныбжьыкIэхэр ары.

ЗиIофшIэн шIу зылъэгъурэ кIэлэегъаджэр сыд фэдэ куп хэтми, ишэн дахэкIэ къахэщы, цIыфыгъэр, шынкIыгъэр апэ регъэшъы, ащкIэ ныбжьыкIэхэм щысэшIу афэхъу.

ГЪУКIЭЛI Зухра.

ЦIыкIу Мурат 1938-рэ илъэсым къуаджэу Едэпсыкъуае къыщыхъугъ, щеджагъ. Гурыт еджапIэр къызеухым Новочеркасскэ политехническэ институтым чIэхьагъ. Апэрэ курсым ыуж Краснодар политехническэ институтым къэкIожьи, ар къыухыгъ. Новочеркасскэ щеджэ зэхъум ихэкогъу кIалэу Джамырзэ Кущыку нэIуасэ щыфэхъугъ, студентхэм язэныбджэгъуныгъэ ащ къыщежьагъ, апсэ зы чысэ илъым фэдэу шIу зэрэлъэгъущтыгъэх. Кущыку Краснодар къызегъэзэжьым, Мурати зы мафи Новочеркасскэ дэсыжьынэу фэягъэп. Ари Краснодар къэкIожьыгъагъ. Еджэныр къызаухым нэбгыритIур Мыекъуапэ IофшIапIэ къагъэкIуагъ. Кущыку мебелышI объединениеу «Зэкъошныгъэм» инженерэу Iуагъэхьагъ, Мурат целлюлоз-картонышI комбинатым агъэкIуагъ ТЭЦ-м идежурнэ инженерэу. ЗэныбджэгъуитIум дунаир афэхъужьыщтыгъэп, яIофшIэнкIи пэрытхэм ахалъытэщтыгъэх. Унагъохэр ашIагъэх, сабыйхэри къафэхъугъэх, насыпышIоу залъытэжьыщтыгъэ. Ау дунаим шIум, дахэм анэмыкIэу цIыфым къыщежэ иаужырэ мафи. Кущыку тхьамыкIагъоу къехъулIагъэм зэрымыры ышIыгъагъ Мурат, иныбджэгъу лъэпIэ дэдэ ыгъэтIылъыжьыгъ. Ащыгъум илъэс 40 ащ ыныбжьыгъэр. Мурат зы мафи щыгъупшэрэп ныбджэгъум иунагъо, исабыйхэр. Илъэс къэси Кущыку къызыхъугъэ мафэр ащ иунэ щыхагъэунэфыкIы. Ежь Муратэ игукъэкIыжьхэр мыщ къыкIэлъыкIоу къыхэтэуты.

Утщыгъупшэрэп, Кущыку

1979-рэ илъэс, Iоныгъо мазэм и 17, блыпэ. Дачэм тыщыI. Щэджэгъоужым Кущыку ипшъэшъэжъыеу Саидэ кIыгъоу машинэм итIысхьагъэх, сэри унэм сихьи диваным зыхэзгъэкIагъ. Тыкъызэтэджыжьым сэ хатэм сытIэнэу сыхэхьагъ, Кущыкуи иIоф ыуж ихьажьыгъ. МашIо ышIынышъ хьажъ-быжъэу ыугъоигъэр ыгъэстын имурадыгъ.

Тыгъэр къохьанкIэ сыхьат зытIущ щыIэгъэн фае. Шъхьагуащэ ипсычъакIэ дэгъоу зэхэохы, унэм тыкIожьынкIэ такъикъ заулэ къэнэжьыгъэу мэшIошхоIугъо шIуцIэ зэхэт къыдэояг, куогуих мэкъэшхуи къэIугъ. Къазгъырыр чIэсыдзи, Кущыку дэжькIэ кIэстхъугъэу сэчъэ, ежь нэпкъым зыкъыригъэукIорэехи, сапашъхьэ къиуцуагъ. ЫIэблыпкъ псы стыр тыракIагъэм фэдэу ыкIышъо къэтэкъуагъэу щыт. «Хъугъэ, хъугъэ, Кущыку, пщэIэн фае», сэIошъ сеушъыи. ДачэмкIэ тигъунэгъу Анатолий Крючковым тигумэкI макъэ къызэхихыгъэти, имашинэ псынкIэу къызэхигъани Кущыку сымэджэщым нигъэсыгъ. Саидэ цIыкIоу илъэсищ зыныбжьыр ядэжь сщэжьыгъэ. Кущыку имашинэ гаражым чIэзгъэуцожьи, сымэджэщым сынэсыгъ. Кущыку реанимацием рагъэгъолъхьагъэу къычIэкIыгъ...

1963-рэ илъэс. Новочеркасскэ политехническэ институтым сыщеджэ. Апэрэ курсым сис. Еджэныр къызэсэухым общежитием сихьажьыгъ. Столышъхьэм телъ запискэр синэплъэгъу къыубытыгъ. «Узэзгъэлъэгъунэу, узэзгъэшIэнэу уадэжь сыкъэкIогъагъ. КъакIо садэжь... мыщ фэдэ унэм сис. Джамырзэ Кущыку» ыIоу тетхэгъагъ тхьапэм. Джащ къыщегъэжьагъэу Кущыкурэ сэрырэ тызэкIыгъу, тызэгъус, зыр зыдакIорэм адрэри макIо...

1979-рэ илъэс. Iоныгъо мазэм и 18. Гъубдж. Пчэдыжьым жьэу сымэджэщым сыкIуагъ. Кущыку джыри щылъыгъ, палатэм сызехьэм къэтэджыгъ. ИкIокIэшIыкIэхэмкIэ узыкIэгумэкIын фэдэ щымыIэу къысщыхъугъ. А мэфэ дэдэм IофышIэ сыкъикIыжьы зэхъум палатэм сычIэхьагъ, Кущыку зыгорэм лъэшэу егъэгумэкIэу, егупшысэу къысщыхъугъ, ащкIэ сеупчIыгъэти, игумэкI къысиIуагъ. Еплъынэу къащэгъэ врачхэм ыкIышъо щыщэу процент 45-м машIор еIагъэу аIоу зэхихыгъэ. Сэри есIон сшIагъэп, ар ба, макIа?..

1964-рэ илъэс, бэдзэогъу маз. Апэрэ курсыр къэсыухыгъэти, каникулым чылэм зезгъэхьыжьыгъ. Кущыкуи ядэжь кIуагъэ. Мафэ горэм Краснодар ошIэ-дэмышIэу сыщыIукIагъ. «Краснодар политехническэм сыкъэкIожьыгъ» къысиIуагъэти, згъэшIэгъуагъэ: ащ фэдэ унашъо иIэу тырыгущыIагъэу щытыгъэп. ТIэкIу сыгу хэкIыгъэу щытыти, зи есIуагъэп. ЯтIонэрэ мафэм Новочеркасскэ сэкIо, къин шIукIае хэлъыгъэми, сэри Краснодар зыкъэзгъэзэжьыгъ. Джащ къыщегъэжьагъэу, кIапсэкIэ тызэрапхыгъэм фэдэу, нэбгыритIум тызэгъус. Общежитием зы унэ тыщызэдис.

1965-рэ илъэс. Чэщыбг хьазыр хъугъэу Кущыку унэм къихьажьыгъ, сипIэлъапэ къытетIысхьагъ, сэри сыкъэущыгъ. ЫIнэгу сызыкIаплъэм гушIуагъо горэ къыкIэщэу къысщыхъугъ, къыIощтыр сымышIэу, бэрэ изакъоу къызэрэтыгъэр къесымыгъэкIоу, сэри зи сымыIоу сыщылъыгъ. Сыда мырэущтэу зыкIишIагъэр, ащ фэдэ тишэныгъэп, Iоф горэ щыIэ зыхъукIэ ренэу тызэдакIощтыгъ. «Неущ къэсщэщт» — къэбар гушIуагъор ыжэ къыдэкIыгъ. ЯтIонэрэ мафэм нэбгыритIум пшъашъэм дэжь тыкIуагъ. Кущыку зэриIуагъэм фэдэу зэкIэ хьазыр. Мыхьазырыр тэры, ахъщи тиIэп, машини тиIэп, аужырэм шъузыщэ кIалэхэри ткIыгъухэп. «Джыдэдэм тыкъэкIожьыщт» тIуи, унэм тыкъикIыгъ, такси горэ зэдгъэгъотынэу тежьагъ. Машинэ къэсфи сыкъызэкIожьым унэр нэкIы, зи исэп, пшъашъэр ащэгъах. Кущыку сапэ такси къыгъоти, сэ сыкъэты зэхъум кIалэр изакъоу къамытIупщэу, пшъашъэм янэшыпхъури исыгъэти, ащ ишъхьэгъусэ таксистыр къадитIысхьи, ПчыхьэлIыкъуае елбэтэу нэсыгъэх. Сэри ауж ситэу сизакъоу чылэм сынэсыгъ...

1979-рэ илъэс. Iоныгъо мазэм и 19, бэрэскэжъый. Кущыку итеплъи, изекIуакIи узгъэгумэкIын фэдэ зи хэплъагъорэп. Уцхэр щафэх, бинткIэ апхы. Врач зэфэшъхьафхэр къыфащэх, еплъых. Бинтэу кIышъом тепкIагъэр тырахы зыхъукIэ кIышъор тыратхъы, сымаджэр лъэшэу ащ егъэгумэкIы. Пчыхьэм Кущыку дэжь сызычIахьэм игумэкI-лыуз къысфиIотагъ. «Сшъо тырахыгъ», — къыIуагъ ерагъэу...

1966-рэ илъэс, шышъхьэIу маз. Тиканикул.

Къэсщэнэу сизакъоу сыкъежьагъ. Краснодар автовокзалым сыкIонэу троллейбусым сызыщитIысхьащтым сIэ зыгорэм ыубытыгъ, сыкъызэплъэкIымэ — Кущыку. «Къэсщэнэу сежьагъ» — зесэIом гушIощтыгъэм къыIощтыр ымыгъотэу тIэкIурэ щытыгъ. Къыздежьи, а мэфэ дэдэм Мамхыгъэ тыкIуагъ. Пшъашъэм дэжь пчыхьэм тисыгъ, зэкIэ дэгъоу хъугъэ. Неущ къэтщэнэу тызэзэгъыгъ. Мэфэ реным Кущыкурэ сэрырэ такси тылъыхъугъ, тымыгъоты зэхъум Кущыку Джаджэ кIуагъэ. Сэ сшIэщтым сегупшысэу сыкIозэ ошIэ-дэмышIэу ЛIыхэсэ Дауд сыIокIэ. Институтыр къызеухым Хьакурынэхьаблэ къагъэкIуагъэу Iоф щишIэу дэсыгъ. ТиIоф изытет фэсIотагъэти, машинэ къыгъотыгъ. Пшъашъэри хьазырыти, бэрэ тыщымысэу а чылэм сшыпхъоу дэсым дэжь етщэлIагъ, Iанэри псынкIэу къашIыгъ. Шхэным зедгъэукIыхьыгъэп. Кущыку машинэ къыфикъэкIожьыгъэти, тимахълъи къыдитIысхьи, а чэщ дэдэм Едэпсыкъуае тыкIожьыгъ...

1979-рэ илъэс. Iоныгъо мазэм и 20. Мэфэку. Пчэдыжьым жьэу сычIахьи, Кущыку зэзгъэлъэгъугъ, чэфынчъэкIаеу сыхэплъагъ. Ежьыми къыIуагъ бинтэу тепхагъэр тырахы зыхъукIэ ыкIышъо зэрэтыратхъырэр. Сэри сыл фэузы ныбджэгъум, ау сыд сиамал. БинткIэ амыпхымэ нахьышIоу сеплъыщтыгъ. Отделением пащэу иIэгъэ Лъэустэн Руслъан зыIузгъакIи, сыдэгущыIагъ, сызыфаер есIуагъ, сишIошI къыдыригъаштэ фэдэу апэрэмкIэ къысщыхъугъ, ау апхыныр щагъэтыгъэп...

Зы мафэ горэм урамым тырыкIозэ, пшъэшъэ ныбжьыкIэ горэм тыIукIагъ. Кущыку ащ дэгущыIэу такъикъ тIокI фэдизрэ щытыгъ. «Хэта чэфэу узпэгъокIыгъэр?» зесэIом, джэуап къыситыжьыгъ: «Сятэшым ыпхъум ипщыпхъу ипшъашъ». Джащ фэдэу иIахьылхэр, иблагъэхэр тыди къыщыхигъэщыхэу, ынаIэ атетэу, афэгумэкIэу Кущыку щытыгъ. ЛIакъомкIэ тиныбджэгъу дэгъу дэдагъ, ышхэмкIи, ышыпхъухэмкIи гупцIэнагъ, шъхьэкIафэ къыфашIыщтыгъ, ылъэкIырэр афишIэщтыгъ.

Янэрэ ятэрэ зэхэкIыжьыгъэхэу, унэгъо шъхьафхэр яIэхэу зэрэпсэухэрэр лъэшэу Кущыку ыгу къеощтыгъ, ащ егупшысэщтыгъ. Иунагъо зэрэщытэу имашинэ ригъэтIысхьэти, апэрэ мафэм ятэ дэжь кIохэти, щыIэщтыгъэх, ятIонэрэ мафэм янэ къызэрагъэлъэгъущтыгъ. Яти, яни, ятэнэпIоси, янэнэпIоси дэгъоу къыфыщытыгъэх, рагъэшхыщтыр амышIэу, Iанэр къыфызэблахэу къахьакIэщтыгъэ...

1979-рэ илъэс. Iоныгъом и 21-рэ. Бэрэскэшху. Мэфэ реным Кущыку ипалатэ сис. Iахьылхэр къэкIуагъэхэу сымэджэщым Iутых. СамолеткIэ Краснодар нагъэсынэу Кущыку агъэхьазыры. КIышъоитхъыным къыритыгъэ мэшIостырым хэт, чэфынчъ. Мухътарэ (Кущыку ятэ) къысиIуагъ самолетым сыдитIысхьанэу, есIорэр, хэт ышIэра, нахь хэзэгъэнкIи мэхъу, сыкIэIэщтми сIэ екIунэу къыщэхъу. IэзапIэм тщагъэ, палатэм изакъоу рагъэгъолъхьагъ. Гощнагъо дычIэлъынэу къэнагъ...

Теджэ зэхъум Краснодар институтиплI дэтыгъ. Ахэм адыгэ кIалэхэри, пшъашъэхэри чылэгъо зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэхэу ащеджэщтыгъэх. Кущыку ыгу къэкIыгъагъ, сэри дезгъэштэгъагъ зэкIэ зэлъэпкъэгъухэр пчыхьэ горэм тызэIукIэнхэшъ, тызэхэсынэу, арэущтэу тшIымэ ишIуагъи къытэкIыжьынэу тлъытагъэ. Адыгэ студентхэм заIудгъэкIагъ, тадэгущыIагъ, чIыпIэу, уахътэу тызызэIукIэщтыри дгъэнэфагъэ.

ЗэрэтIуагъэу, пчыхьэзэхэхьэ дэгъу тиIагъ. Бэ къекIолIагъэри. Адыгэ пщынэр пчыхьэ реным жъынчыгъэ, пхъэкIычыри ащ мызэщыгъоу «дежъыугъ». Адыгэ къашъохэм зэкIэ къадешIагъэх. Джы къызнэсыгъэми а тизэхахьэ шIукIэ тыгу илъ. НэIуасэ тызэфэхъугъагъэхэм тызэрэгъэгъуащэхэрэп, тызэIукIагъэмэ адыгэ сэлам зэтэхы, тызэкIэупчIэ, адыгабзэкIэ тызэдэгущыIэ.

1979-рэ илъэс. Iоныгъом и 22-рэ. Шэмбэт, ахъшам. Кущыку щылъ, къэтэджырэп, мэшIо плъыр-стырым зэрехьэ. УдэгущыIэми фэмые хъатэу, ынапIэ къымыIэтэу ерагъэу къыбдэгущыIэжьы. Узым кIалэр есты, ащ бэлахьэу телъыр къэIогъуай, сыд фэтшIэн, тыгу лъыр пэчъы, тиамалынчъагъэ тефызы, тызэредзэ. Сестрар палатэм къычIэхьагъ, укол ышIыгъ. ЧIэкIыжьи, пчъэр къыригъэсэжьыгъ. Ар зэрэчIэкIыжьэу Кущыку ыIэхэр ыушхужьыгъ, ынапIэ къефэхи, ышъхьэ занкIэу ыгъэтIылъи, ыпсэ хэкIыгъ. Тиныбджэгъу кIасэ идунэе гъогу ащ щиухыгъ. Ахърэт дахэ къыритынэу Тхьэм телъэIугъ. Тыгу егъашIи имыкIыжьынэу Кущыку къинагъ...

Институтыр къэтыухи, направлениехэр тIыгъэу Мыекъуапэ тыкъэкIуагъ. Хэку исполкомым илъэсыбэрэ итхьамэтэгъэ НэпшIэкъуй Сэхьид ихьатыркIэ Кущыку мебелышI комбинат цIэрыIуагъэу «Зэкъошныгъэм» кIуагъэ, сэ целлюлоз-картонышI комбинатым сыIухьагъ, дежурнэ инженерэу ТЭЦ-м IофшIэныр щезгъэжьагъ.

Теджэ зэхъум къытхэсыгъ Анатолий Нефедов аIоу урыс кIэлэ шIагъо, ащ яни, яти иIэжьыгъэхэп, кIэлэцIыкIу ибэхэр зыщаIыгъ унэм щапIужьыгъ. Анатолий шэнышIоу, Iасэу, курсым щеджэхэрэм шIу зэригъэлъэгъугъэу щытыгъ. Къызещэм студент джэгушхо рестораным щыфэтшIыгъагъ, ащкIэ лъэшэу къытфэрэзагъ. Еджэныр къызытэухым Анатолий иунагъо игъусэу Хъыдыжъ (Хадыженск) агъэкIогъагъ. А лъэхъаным Анатолий пшъэшъэжъыитIу иIагъ. ИпсэукIэ амалхэр зэжъу хьазырыгъэх, уни иIагъэп, илэжьапкIи цIыкIугъэ, ишъхьэгъуси Iоф ышIэщтыгъэп. Кущыку тиныбджэгъу ипсэукIэ зэрэмышIагъор къызешIэм лъэшэу ыгу къеоу Анатолий къытигъэгъотыгъ, тызэхэгущыIэжьыгъ. Кущыку Iоф зыщишIэрэм мастерэу аригъэштагъ. Бэ темышIэу уни къыратыгъ, ишъхьэгъуси Iоф ышIэу ригъэжьагъ. Ащ ыуж Анатолий Мыекъопэ «Водоканалым» пащэ фашIыгъ.

Iоныгъом и 24-рэ. Блыпэ. Непэ тиныбджэгъу хьалэлэу, гукъабзэу, лъэпкъыпсэу тхэтыгъэ Кущыку тэгъэтIылъы. Аужырэ гъогу, гъогу кIэкI гъогу кIыхьэм техьэ. Гур мэузы, тшIошъ хъупэрэп ащ нахьыбэрэ тишъэогъу лъапIэ къытхэмытыжьынэу, ипсэлъэ Iуш, изекIокIэ дахэ благъэу зыхэтымышIэжьынэу... ащ езэгъыгъоягъ, гукъаом тызэкIиIулIагъэу тыгъэм ыкIуачIи, тичIыопс идэхагъи пкIэ гори ямыIэжьэу къытщыхъугъ. Джэназым цIыф бэдэдэ къекIолIэгъагъ. Автобусхэм, машинэ псынкIэхэм арысхэу Кущыку иIофышIэгъухэр, иныбджэгъухэр, иIахьылхэр къызэрэхьыгъэх. Н. И. Остапенкэр япащэу мебелышIхэр автобусхэм, машинэхэм арызхэу къэсыгъэх игъонэмыс хъугъэ яIофышIэ кIалэр, тишъэогъу Кущыку аужырэ гъогу къыддагъэкIотэжьынэу. КъэгущыIагъэр бэ, дахэу фаIуагъэр къэпчъыгъуай, сэ пщагъом сыхэт, къаIорэр ерагъэу зэхэсэхы, зэрымыры сыхъугъэм фэд. СшIошъ хъурэп Кущыкоу непэ дгъэтIылъырэр. Илъэс 39-рэ мы дунаишхом зэрэтетыгъэр — цIыф дахэу, лъэшэу, гукIэгъу хэлъэу, шIу зэкIэри ылъэгъоу. Унэгъо дахэ ышIагъ, пшъэшъиц къыфэхъугъ, цIыфхэр шIу ылъэгъущтыгъэх, афишIэщтэу зи къызтыригъэнагъэп. Аенасын, игъашIэ лъыкIотэгъагъэмэ чъыги ыгъэтIысыни, кIали къыфэхъуни, уни ышIыни, лIакъуи, лъэпкъи афэлэжьэни, ау пэсащэу иуахътэ къэуцугъ...

Кущыкурэ Гощнагъорэ яунэ Iахьылхэм, гъунэгъухэм, ныбджэгъубэм якIопIагъ, зы мафи къыхэкIыщтыгъэп нэбгырэ заулэ къафемыблагъэу. Кущыку ащ фэдэ гопэгъу уахътэр лъэш дэдэу икIэсагъ, къэбар щхэнхэр къыIуатэщтыгъ, зэкIэ къыдэхъугъэу, ышъхьэкIи, иунагъокIи, ныбджэгъухэу иIэхэмкIи насыпышIоу зилъытэжьыщтыгъэ.

Мэзаем и 20-м Кущыку псаоу щыIагъэмэ ыныбжь илъэс 70-рэ хъущтыгъэ. Ежь къытхэмытыжьми, къызыхъугъэ мафэр хэтэгъэунэфыкIы. Джыри яунэ тыщызэIукIэщтых Iахьылхэри, ныбджэгъухэри, махълъэхэри, пхъорэлъфхэри акIыгъухэу. Тпсэ къыпэблэгъэ ныбджэгъушIур тыщэIэфэ тщыгъупшэщтэп.

ЦIЫКIУ Мурат.
Мыекъуапэ.

Сурэтым итхэр (джабгъумкIэ къыщебгъэжьэнышъ): **апэрэр Джамырзэ Кущыку, яплIэнэрэр Кущыку ишъхьэгъусэу Гощнагъу, ятфэнэрэр ЦIыкIу Мурат, яблэнэрэр Мурат ишъхьэгъусэу Бэл, сабый цIыкIухэр Кущыку ипшъэшъэжъыехэмрэ яIахьылхэмрэ.**

Сурэтыр 1975-рэ илъэсым тырахыгъ.

ГСЗН ЦIЫФЫМРЭ IОФШIЭНЫМРЭ ГСЗН

ЗЭФЭХЬЫСЫЖЬХЭМ КЪАГЪЭЛЪЭГЪУАГЪЭХЭР

Дунэе финанс кризисым ыпкъ къикIэу къызэтынэкIыгъэ илъэсым IофшIэн зимыIэхэм япчъагъэ хахъощтыгъ ыкIи ащ дыкIыгъоу IофшIэн лъыхъухэу Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъулыкъу иорганхэм къяуалIэхэрэр нахьыбэ хъущтыгъэх. Илъэсым къыкIоцI а Iофым епхыгъэ упчIэхэм агъэгумэкIыхэу зэкIэмкIи къытэолIагъэхэм япчъагъэ 63096-м нэсыгъагъ. IофшIапIэ лъыхъухэу нэбгырэ 27178-рэ учетым хагъэуцогъагъ. А пчъагъэр ыпэрэ илъэс заулэхэм нэбгырэ 4295-кIэ анахьыб. ПстэумкIи къытэолIагъэхэм ащыщхэу нэбгырэ 14293-р бзылъфыгъэх, нэбгырэ 12885-р хъулъфыгъэх, сэкъатныгъэ зиIэхэр нэбгырэ 1394-рэ хъущтыгъэх. ГъашIэм телъытагъэу бгощынхэ хъумэ, илъэс 14 — 29-рэ зыныбжьхэр нэбгырэ 12439-рэ, ахэм ащыщхэу илъэс 14 — 17 зыныбжьхэр нэбгырэ 5413-рэ хъущтыгъэх.

Тызыхэт 2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулIэу лэжьапIэ лъыхъухэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм яучет хэтыгъэхэр нэбгырэ 6074-рэ. Ахэм ащыщхэу нэбгырэ 5267-р IофшIапIэ зимыIэ статус зыфагъэуцугъэхэу щытыгъэх.

2009-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщыублагъэу итыгъэгъазэ нэсырэ пIалъэм IофшIэн зимыIэкIэ атхыхэрэм республикэм лъэгапIэу щыриIэр проценти 3,1-м къыщыублагъэу проценти 2,5-м нэсэу къеIыхыгъагъ. Арэу щытми, районихмэ а лъэгапIэр гурыт республикэ пчъагъэхэм ащышIокIыщтыгъ. Ар зэкIэмэ анахь инэу Джэджэ районым (процент 4,8-рэ) ыкIи зэкIэми анахь цIыкIоу къалэу Мыекъуапэ (процент 1,8-рэ) ащыгъэпсыгъагъ.

Тызыхэхьэгъэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулIэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм IофшIэпIэ чIыпIэ 1067-м яхьылIэгъэ къэбархэр аIэкIэлъыгъэх. Ахэм ащыщхэу IофшIэпIэ чIыпIэ 696-р рабочэ сэнэхьатхэм ателъытэгъагъэх. Пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, зы IофшIэпIэ чIыпIэм нэбгыритф щызэнэкъокъун фаеу щытыгъ. Мы лъэныкъомкIэ Iофыр зэкIэми анахь дэгъоу Мыекъуапэ щыгъэпсыгъагъ. Зы IофшIэпIэ чIыпIэм щызэнэкъокъун зылъэкIыщтхэр чэзыум хэтхэм ащыщхэу нэбгыритIу ныIэп зэрэхъущтыгъэхэр.

IофшIэныр гъотыгъуаеу зэрэщытым ыпкъ къикIэу, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм Iофтхьэбзэ гъэнэфагъэхэр зэрахьанхэ фаеу хъугъагъэ. Ащ пае IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм Iофхэр зэрэщыгъэпсыгъэхэм нэбгырэ 44480-рэ щагъэгъозагъ, нэбгырэ 6037-рэ общественнэ IофшIэнхэм ахагъэлэжьагъэх, зыныбжь имыкъугъэхэу нэбгырэ 5041-рэ гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхъаным пIэлъэ гъэнэфагъэм тетэу зыщылэжьэщтхэ IофшIапIэ къафагъотыгъагъ. Джащ фэдэу пIэлъэ гъэнэфагъэм тетэу нэбгырэ 425-мэ IофшIэн къафагъотыгъагъ. IофшIапIэ къафэгъотыгъэнымкIэ гугъапIэхэр нахьыбэу къызэритыхэрэм елъытыгъэу, нэбгырэ 3147-рэ еджакIо агъэкIогъагъ. Ахэм ащыщхэу нэбгырэ 3079-м еджэныр аухыгъ. Рэзэныгъэ къэзытыгъэ лъэныкъохэм ащыщ илъэсым къыкIоцI нэбгырэ 15600-м лэжьапIэ къазэрафагъотыгъэр.

Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ибдзэршIыпIэ илъ къиныгъохэр нахь макIэ шIыгъэнхэр» зыфиIорэм тегъэпсыкIыгъэу экономикэм епхыгъэ IофшIэпIэ 56-м зэзэгъыныгъи 105-рэ адашIыгъагъ. Ащ тегъэпсыкIыгъэу IофшIапIэхэм къаIуагъэкIын алъэкIынэу агъэнэфэгъэ нэбгырэ 3888-м лэжьапкIэ зыпылъ общественнэ IофшIэнхэр ежьхэр зыIутыгъэхэ IофшIапIэхэм ащагъэцэкIагъэх. IофшIапIэхэм къаIуагъэкIын алъэкIынэу щытыгъэхэ нэбгырэ 1150-рэ профессиональнэ еджапIэхэм нахь пасэу ащарагъэджагъэх ыкIи ащ ишIуагъэкIэ зыIутыгъэхэ организациехэм къаIуагъэнэжьыгъэх. КъэIогъэн фае программэу зигугъу къэтшIыгъэм къыдилъытэщтыгъэ Iофыгъо пстэури цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ къулыкъум иорганхэм зэрагъэцэкIэжьыгъэхэр.

МЭЗЫУЖЬЫКЪО Минсур.

АДМИНИСТРАТИВНЭ РЕГЛАМЕНТЫМ ИШIУАГЪЭКIЭ

Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ и Министерствэ 2006-рэ илъэсым бэдзэогъум и 3-м номерэу 513-р зытет унашъоу ышIыгъэмкIэ ыухэсыгъ гражданхэм къякIущт IофшIэн къагъотыным ыкIи цIыфхэм IофшIэн язытыхэрэм кадрэхэр зэрагъэгъотынхэм пае яшIуагъэ арагъэкIыным ехьылIэгъэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэр IофшIэнымкIэ ыкIи цIыфхэм IофшIэн ягъотыгъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъум зэрафызэшIуихыхэрэм ехьылIэгъэ Административнэ регламентыр. А къэралыгъо фэIо-фашIэхэр цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэралыгъо учреждениехэм ягупчэхэр зычIэт унэхэм пкIэ хэмылъэу ащафагъэцакIэх. Ахэр телефон зэпхыныгъэхэмкIи, электроннэ къэбар шIыкIэкIи, вычислительнэ ыкIи электроннэ амалхэмкIи, Интернетым рагъэхьэрэ къэбархэмкIи, информацие жъугъэм иамалхэм къыхарагъэутырэ къэбархэмкIи, нэмыкI информационнэ материалхэмкIи цIыфхэм къызыIэкIагъэхьанхэ алъэкIыщтых.

Зигугъу къэтшIыгъэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэр цIыфхэм алъыгъэIэсыгъэнхэм лъапсэ фэхъу ежьхэр ашъхьэкIэ къызэрэкIэупчIагъэхэр. Ащ пае зябгъэтхынэу ищыкIагъэп, узякIолIэгъэ мафэм чэзыум ухэуцоныщ уифэIо-фашIэхэр къыпфагъэцэкIэщтых.

Зыфэе къэбархэр цIыфхэм зэрагъэгъотынхэм зэхэщакIэу иIэр нахь дэгъоу гъэпсыгъэным пае цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ къэралыгъо учреждениехэм график гъэнэфагъэм тетэу тиреспубликэ Iоф щашIэ. ***Блыпэм сыхьатыр 9-м къыщыублагъэу 17-м нэс, гъубджым сыхьатыр 12-м къыщыублагъэу 20-м нэс, бэрэскэжъыем сыхьатыр 9-м къыщыублагъэу 17-м нэс, мэфэкум сыхьатыр 11-м къыщыублагъэу 19-м нэс ыкIи бэрэскэшхом сыхьатыр 9-м къыщыублагъэу 17-м нэс а егъэблэгъапIэхэм Iоф ашIэ.***

Зигугъу къэтшIыгъэ фэIо-фашIэхэр 2009-рэ илъэсым нэбгырэ 63096-м ыкIи тызыхэхьэгъэ 2010-рэ илъэсым пыкIыгъэ пIалъэм нэбгырэ 4322-м афагъэцэкIагъэх.

Хэбзэ унашъохэр

ЧIЭНАГЪЭУ АШIЫГЪЭР АРАТЫЖЬЫЩТ

ЛэжьапIэ къэгъотыгъэнымкIэ ыкIи зэрыпсэущтыр къэлэжьыгъэнымкIэ къиныгъохэр нахьыбэу къызыфыкъокIыгъэхэм ащыщых сэкъатныгъэ зиIэхэр. ГурыIогъуаеп ащ фэдэхэр IофшIапIэхэм аштэнхэм зэрэкIэмыгушIухэрэр. Ар къыдилъытэзэ, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ифэшъошэ унашъо ышIыгъ. Номерэу 188-рэ зытет унашъоу 2009-рэ илъэсым Iоныгъом и 11-м зыкIэтхагъэхэм егъэнафэ нэбгыри 100-м нахь мымакIэу зыщылэжьэрэ предприятиехэу, организациехэу сэкъатныгъэ зиIэхэм апае IофшIэпIэ чIыпIэхэр къызэIузыхыхэрэм чIэнагъэу ашIыгъэр хабзэм зэрафилъэгъужьырэ шIыкIэр.

Адыгэ Республикэм и Правительствэ ыухэсыгъэ ШIыкIэм шэпхъабэ егъэнафэ. А зэпстэур мы тхыгъэм къыщиIотыкIыгъэныр имыщыкIагъэу къытшIошIы. Ау къэIогъэн фае предприятием, организацием сэкъатныгъэ зиIэхэм апае IофшIэпIэ чIыпIэхэр зэрэзэхищагъэм фэшI чIэнагъэу ышIыгъэм пае ахъщэу фызэкIагъэкIожьырэр зыфэдизыр. ЗэрагъэнэфагъэмкIэ, сэкъатныгъэ зиIэхэм апае зы IофшIэпIэ чIыпIэ предприятием, организацием къызэрэзэIуихыгъэм фэшI хъарджэу ышIыгъэм ипроцент 90-р фызэкIагъэкIожьы, ау зэкIэмкIи ар сомэ 30000-м шIокIын ылъэкIыщтэп.

Егъэджэныр

IОФШIАПIЭХЭР СЭНЭХЬАТЫКIЭХЭМ КЪАКIЭУПЧIЭХ

Непэ зэрэгъэпсыгъэмкIэ, IофшIэн зимыIэу тиреспубликэ щыпсэухэрэм азыщанэ сэнэхьатэу яIэр IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм къызыщыкIэупчIэхэрэм адиштэхэрэп. Арышъ, IофшIэн зимыIэхэм япроцент 30-р профессиональнэу ухьазырыгъэнхэ, икIэрыкIэу ухьазырыжьыгъэнхэ ыкIи IэпэIэсэныгъэу ахэлъым хэгъэхъогъэн фаеу щыт. Ащ ыпкъ къикIэу, 2009-рэ илъэсым конкурс шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэу цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ органхэм еджэпIэ-производственнэ базэ агъэпсыгъагъ. Ащ хагъэхьэгъагъэх егъэджэным илъэгэпIэ зэфэшъхьафхэм атегъэпсыкIыгъэ учреждение, предприятие ыкIи организацие 20 ыкIи ахэм гъэсэныгъэм епхыгъэ фэIо-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэм ехьылIэгъэ зэзэгъыныгъэхэр зэдашIыгъагъэх.

Ащ тегъэпсыкIыгъэу, цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ гупчэхэм илъэсым къыкIоцI рагъэджэнхэу нэбгырэ мини 3 фэдиз агъэкIогъагъ. Еджэныр зыухыгъэхэм япроцент 90-рэ фэдизым ренэу зыщылэжьэщтхэ е пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытэгъэ IофшIэн къафагъотыгъ.

Мы лъэхъаным предприятиехэм янахьыбэм IэпэIэсэныгъэшIу зыхэлъ рабочхэр ыкIи специалистхэр икъоу агъотыхэрэп ыкIи а къиныгъом зыпкъитыныгъэ нэшанэ хэлъ хъугъэ. Арышъ, IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм нэшанэ фэхъугъэхэм атегъэпсыкIыгъэу IофшIэн зимыIэ гражданхэм ягъэджэн сэнэхьат гъэнэфагъэхэм атегъэпсыкIыгъэу зэхащэ. Электрооборудованиер зыгъэцэкIэжьырэ электрик, водитель, чырбыщзэтелъхьэ, облицовщик-плиточник, газ оборудованиемкIэ слесарь, тракторист, бетонышI, токарь сэнэхьатхэр арых нахьыбэмкIэ арагъэгъотыхэрэр.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэгъэзэгъэ органхэм яIофшIэнкIэ пстэуми апэ рагъэшъырэ лъэныкъохэм ащыщ профориентациер ыкIи IофшIэн зимыIэхэм психологическэ IэпыIэгъу ятыгъэныр. Ащ гухэлъ шъхьаIэу егъэнафэ базовэ профессиональнэ гъэсэныгъэ зэгъэгъотыгъэным ныбжьыкIэхэр кIэгъэгушIугъэнхэр ыкIи IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэр зэрэгъэпсыгъэм диштэу зэрэзекIощтхэ шIыкIэм фэгъэсэгъэнхэр, зыщылэжьэщтхэ лъэныкъор къыхэхыгъуае къызыщыхъурэ гражданхэм IэпыIэгъу афэхъугъэныр. Локальнэ компьютернэ сетыр, джырэ лъэхъаным тегъэпсыкIыгъэ тестхэр, видеотренингхэр, психодиагностическэ комплексхэр агъэфедэхэзэ, специалист-профконсультантхэм а пшъэрылъыр агъэцакIэ. КъызэтынэкIыгъэ 2009-рэ илъэсым джащ фэдэ IэпыIэгъу нэбгырэ мин 17 фэдизмэ арагъэгъотыгъ. Сэнэхьат зэрагъэгъотыным пае еджакIо агъэкIонхэм ыпэкIэ IофшIэн зимыIэ нэбгырэ миниц фэдизмэ профориентационнэ шIыкIэм тетэу IэпыIэгъу афэхъугъэх.

Гухэлъ гъэнэфагъэм фэIорышIэрэ Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ибэдзэршIыпIэ къиныгъоу илъхэр нахь макIэ шIыгъэнхэр» зыфиIоу 2009-рэ илъэсым телъытэгъагъэм зэригъэнафэщтыгъэм тегъэпсыкIыгъэу, предприятиехэм ыкIи организациехэм IуагъэкIын алъэкIыщтэу агъэнэфагъэхэм ащыщхэу нэбгырэ 1150-рэ нахь пасэу рагъэджагъэх ыкIи зыщылажьэщтыгъэхэ IофшIапIэхэм къаIуагъэнэжьыгъэх.

ЦIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэлэжьэрэ къулыкъум пшъэрылъ шъхьаIэу иIэр предприятиехэм ыкIи организациехэм еджэн ужым лэжьапIэ къазэращаратыщтым тегъэпсыкIыгъэу IофшIэн зимыIэ гражданхэм гъэсэныгъэм епхыгъэ фэIо-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэр ары. Ащ пае муниципальнэ образование пстэуми Iофыбэ ащызэшIохыгъэн фае. IэпэIэсэныгъэшIу зыхэлъ специалистхэу ыкIи рабочхэу тапэкIэ экономикэр зыфэныкъощтхэр зыфэдизыр зэхэугуфыкIыгъэу гъэунэфыгъэн фае.

Муниципальнэ образованиехэм яадминистрациехэр къыхэлажьэхэзэ, IофшIэным ренэу щыгъэфедэгъэн фэе цIыфхэм сэнэхьат ягъэгъотыгъэным епхыгъэ мониторингыр. Ар гухэлъэу зытелъытэгъэн фаер предприятиехэр ыкIи организациехэр зыфэныкъонхэ ылъэкIыщт сэнэхьатхэр ыкIи IофшIэнымкIэ бэдзэршIыпIэм зэхъокIыныгъэу фэхъущтхэр гъэунэфыгъэнхэр ары. Джащ фэдэу цIыфхэм IофшIэн языгъэгъотыхэрэмрэ республикэм икъэлэ ыкIи ирайон муниципальнэ образованиехэмрэ зэдэлажьэхэзэ, IофшIэн зимыIэ гражданхэм ягъэджэн пэIуагъэхьащт мылъкум икъэгъотын зэдыхэлэжьэнхэр ищыкIагъэу щыт.

КЪОХЪУЖЪ Долэтбый. Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъулыкъу и ГъэIорышIапIэ профориентациемкIэ, психологическэ IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ ыкIи профессиональнэ егъэджэнымкIэ иотдел ипащ.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

ПсынэкIэчъхэр къегъэшIэтых

Урысые Федерацием исурэтышIмэ я Союз хэтэу Владимир Яковлевым итворчествэ фэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэр Мыекъуапэ къыщызэIуахыгъэх. Яблоновскэ ар щэпсэу, Краснодар краим, Адыгэ Республикэм яобщественнэ щыIакIэ чанэу хэлажьэ. Яблоновскэ иуIыф цIэрыIохэм ятхылъ сурэтышIым ыцIэ датхагъ.

Бырсыр Абдулахь, Владимир Яковлевыр, Михаил Новоселовыр, Хъуажъ Рэмэзан мэщытыр сурэтым зэрэщалъэгъурэм тегущыIэх.

Адыгэ Республикэм исурэткъэгъэлъэгъуапIэ щыкIогъэ зэхахьэм къыщыгущыIагъэх АР-м культурэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Анфиса Васильевар, Урысыем изаслуженнэ сурэтышIэу, Краснодар щыпсэоу Анатолий Мельниковыр, Мостовской районым щыпсэоу В. Яковлевым иныбджэгъоу Михаил Новоселовыр, АР-м исурэткъэгъэлъэгъуапIэ идиректорэу Бырсыр Абдулахь, Адыгэ Республикэм исурэтышIхэм я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзанэ, КъокIыпIэм щыпсэурэ лъэпкъмэ ямузееу Мыекъуапэ дэтым идиректорэу Кушъу Нэфсэт.

Владимир Яковлевыр Комсомольск-на-Амуре къыщыхъугъ, Мостовской районым гурыт еджапIэр къыщиухыгъ, Кубань къэралыгъо университетым сурэтшIынымкIэ ишIэныгъэ щыхигъэхъуагъ. Тыкъэзыуцухьэрэ дунаир исурэтхэмкIэ къыIуатэ шIоигъоу искусствэм фэлажьэ. Пшызэ шъолъырым, Адыгеим икъушъхьэхэм, ипсыхъохэм исурэтхэмкIэ IупкIэу уахещэ.

— Мыекъопэ районым имэзхэр, чъыг чIэгъэу зызщызгъэпсэфыгъэхэр Владимир Яковлевым исурэтхэмкIэ къэсэшIэжьых, — еIо АР-м изаслуженнэ сурэтышIэу Борис Воронкиным.

Мыекъуапэ дэт мэщытым ипроект зышIыгъэр архитекторэу, сурэтышI цIэрыIоу Бырсыр Абдулахь. В. Яковлевым исурэтхэм ахэтэлъагъо мэщытыр. Адыгеим икъушъхьэхэр тыгъэм зэригъэшIэтыхэрэм, псыкъефэххэр, псынэкIэчъ къаргъохэр зэпэжъыужьхэу зэрэплъэгъухэрэм бэмэ уарегъэгупшысэ. УичIыгу, уипсыхъомэ ядэхагъэ уарэгушхо.

— Сурэтэу сшIыгъэхэм псэ апытэу искусствэм хэшIыкI фызиIэмэ къысаIо, — къеIуатэ Владимир Яковлевым. — СиIофшIагъэ ащ фэдэ уасэ къызэрэфашIырэм сегъэгушIо. Тхьаегъэпсэух сисурэтхэм якъэгъэлъэгъон Мыекъуапэ щызэхэзыщагъэхэр.

АР-м и ПРЕЗИДЕНТ и КУБОК

Ныбджэгъуныгъэр щагъэпытэ, псаунығъэр щапсыхьэ

КъокIыпIэм къыщежьэгъэ бэнакIэхэмкIэ Мыекъуапэ щыкIогъэ зэнэкъокъухэр Адыгэ Республикэм и Президент и Кубок икъыдэхын фэгъэхьыгъагъэх. Ингушетием, Чэчэным, Краснодар ыкIи Ставрополь крайхэм, Адыгеим яспортсменхэр апэрэ чIыпIэхэм афэбэнагъэх.

Адыгэ Республикэм икомандэ текIоныгъэр къыдихи, Кубок шъхьаIэр фагъэшъошагъ. Ставрополь краим ятIонэрэ чIыпIэр ыхьыгъ, Краснодар краим икомандэу Брюховецкэ къикIыгъэр ящэнэрэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм и Президент и Кубок икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэIукIэгъухэр зыщырагъэжьэщтхэм Адыгеим и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ, республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Беданыкъо Рэмэзанэ шъхьэзэкъо бэнакIэхэу сетоканымкIэ, ситорюмкIэ зэнэкъокъурэ спортсменхэм къафэгушIуагъэх. Спортым пIуныгъэ мэхьанэу иIэм зыкъызэриIэтырэр хагъэунэфыкIыгъ.

— Зэнэкъокъухэм язэхэщэн кIэщакIо фэхъугъэр Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет, — къытиIуагъ УФ-м каратэ-сетоканымкIэ ихэшыпыкIыгъэ командэ итренер шъхьаIэу Виктор Мащенкэм. — Адыгеим испорткомитет итхьаматэу, дунаим щыцIэрыIо бэнакIоу Хьасанэкъо Муратэ гущыIэгъу тызыфэхъум ныбжьыкIэхэр спортым хэщэгъэнхэм АР-м зэрэщыпылъхэм тыщигъэгъозагъ. Гу зышIи бэнэпIэ алырэгъум къытехьагъэм IэпыIэгъу уфэхъун зэрэфаер Адыгеим джыри зэ щытлъэгъугъ.

— КъокIыпIэм къыщежьэгъэ боевой шъхьэзэкъо бэнакIэхэм яфедерациеу Адыгэ Республикэм щызэхэтщагъэм итхьаматэу А. Петрусенкэр хэтыдзыгъ, — къеIуатэ клубэу «Самгъурым» ипащэу, къокIыпIэ бэнакIэу ситорюмкIэ АР-м итренер шъхьаIэу Хьаткъо Ахьмэд. — Правительствэр, республикэм испорткомитет IэпыIэгъу къызэрэтфэхъухэрэм ишIуагъэкIэ тиIофхэр лъыдгъэкIотэнхэ тэлъэкIы.

Зэнэкъокъухэм ясудья шъхьаIэу Хьаткъо Ахьмэд щытыгъ. Ащ игуадзэмэ ащыщыгъ Хьабэхъу Адамэ. КумитэмкIэ илъэси 10 зыныбжьхэм къащыублагъэу спортсменхэм яухьазырыныгъэ къагъэлъэгъуагъ.

Медалым уегъэгушхо

Адыгеим щыщхэм къахэщыгъ Хьабэхъу Щамилэ. Тренерэу ар зыгъасэрэр Хьабэхъу Адам. Щ. Хьабэхъум апэрэ чIыпIэр къызэрэдихыгъэм дакIоу, щысэ тепхынэу зыкъыгъэлъэгъуагъ. Рэхьатныгъэ хэлъ, зыщищыкIагъэм «къызыбгырэушъ», икъулайныгъэ къызэIуехы. Ставрополь краим къикIыгъэхэ Евгений Молчановымрэ Илья Чиглинцевымрэ ятIонэрэ ыкIи ящэнэрэ чIыпIэхэр ахьыгъэх.

Илъэс 11 зыныбжьхэм якуп Ставрополь краим къикIыгъэ Дмитрий Сысоевыр чемпион щыхъугъ. Шъачэ испортсменэу Андрей Барашковыр ятIонэрэ хъугъэ. Илъэс 12 зыныбжьхэм язэIукIэгъухэм Мыекъуапэ икIэлэеджакIоу Илья Хватовым апэрэ чIыпIэр къащыдихыгъ. Тренерэу А. Самусенкэм ар егъасэ.

Илъэс 13 зыныбжьхэм язэнэкъокъу лъэшэу тшIогъэшIэгъоныгъ. АР-м икIэлэеджакIоу Хьаткъо Инал футбол ешIэ, хэгъэгу зэIукIэгъухэм ахэлажьэ. Кумитэм ишъыпкъэу пыщагъ, дунэе зэнэкъокъухэм медальхэр къащыдихыгъэх. АР-м и Президент и Кубок фэгъэхьыгъэ зэIукIэгъухэм Хьаткъо Инал IэпэIэсэныгъэу къыщигъэлъэгъуагъэмкIэ къахэщыгъ, чемпион хъугъэ. Ставрополь краим испортсменхэу С. Мащенкэмрэ И. Диканевымрэ ятIонэрэ ыкIи ящэнэрэ чIыпIэхэр ахьыгъэх.

Илъэс 14 зыныбжьхэм якуп Набэкъо Асхьадэ ящэнэрэ щыхъугъ. Илъэс 15 зыныбжьхэм якуп Нэгъой Ислъам чемпион щыхъугъ. Илъэс 16 — 17 зыныбжьхэм язэIукIэгъухэм АР-м испортсменэу Никита Бузяновым ятIонэрэ чIыпIэр къащыдихыгъ. ЗыцIэ къетIогъэ тибэнакIохэм ятренерыр Хьаткъо Ахьмэд.

Илъэс 18-м къехъугъэмэ язэнэкъокъу Хьабэхъу Дэвид ятIонэрэ чIыпIэр къыщихьыгъ. Ащ итренерыр Хьабэхъу Адам.

Типшъашъэхэм ащыщхэу Алина Зоринар, Ирина Бичевар чемпионкэ хъугъэх. Екатерина Малыхинам, Илона Бондаревам, Кристина Щекерьянц хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къыдахыгъэх.

Ката СетоканымкIэ тиспортсменхэу Эдуард Дубининым, Сурен Хачатурян, Ахътэо Дамир, Хьаткъо Инал, Николай Педан, Никита Бузяновым, Алина Зоринам, Элеонора Кизив апэрэ чIыпIэхэр къыдахыгъэх.

КумитэмкIэ командэхэм язэнэкъокъу АР-м ибэнакIохэр ащытекIуагъэх. Ахътэо Дамир, Давид Манукян, Хьабэхъу Щамил, Нэгъой Ислъам, нэмыкIхэри къахэщыгъэх.

Урысыем сетоканымкIэ изэнэкъокъухэр мы мафэхэм Москва щыкIощтых. АР-м и Президент и Кубок икъыдэхын анахь чанэу хэлэжьэгъэ спортсменхэр Москва щыбэнэнхэу гъогу техьагъэх. Ахэр нэбгырипшI мэхъух — кIэлиблырэ пшъэшъиищрэ.

— «Спортыр наркотикхэм апэшIуекIо» зыфиIорэ Iофыгъом тыхэлажьэ, — къаIуатэ тиныбжьыкIэхэм ятренерхэу Хьаткъо Ахьмэдрэ Хьабэхъу Адамэрэ. — КIалэхэри пшъашъэхэри спортым зэрэхэщагъэхэм ишIуагъэкIэ нэIуасэ зэфэхъух, япсаунығъэ агъэпытэ. Тутын ешъощтыгъэ ныбжьыкIэхэм ащыщхэр секцием тштагъэх, яIэпэIэсэныгъэ зэрэхагъэхъощтым пылъых, тутыныр, нэмыкI зекIокIэ дэйхэр ащыгъупшэжьыгъэхэу тэлъытэ.

Ныбджэгъуныгъэр, псаунығъэр зыщагъэпытэхэрэм тиныбжьыкIэхэр ашIогъэшIэгъонэу макIох.

Сурэтыр Мыекъуапэ щыкIогъэ зэнэкъокъум къыщытырахыгъ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр
6431
Индексхэр
52161
52162
Зак. 479

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00